(تـــك، تـــك تـــامـــان)ی ڕۆژ هـــەبجـــەیـــی و لادانـــی ئـامـاژەیی شیعر... لـەتیف هـەوار

لـەکـــەیـنـەوەی شیعریی

(جان کـەهین) وای دەبینـەت کـە کرداری وەبـەرهـێنانی شیعر کردەیـەکی دوو لایـەنـەیـە؛ ئـەوانیـش لادان و نـەفیـە، واتـا شکانـدنی بونیـات و پاشان بونیاتنانـەوەی نـوێ تا شیعریـیـەت بـەتـەدی، لـەسـەرتـادا دەلالـەتی ئـەو لادانـە بـزرەو لـەپـاش تـەامـان خـوێنـەری زیـرەك دەیـدۆزێـتـەوە. کـەواتـە زمـانی داهـێنـەرانـە لـە شیعـردا لادانـە لـە یاساکـانی زمـان و بـەرەنجام دوو ئاستی جیاوازی مانا دەتـە ئاراوە، کاتـێك وشـە لـە ئـەرکـە بـنـەڕەتـیـیـەکـەی لا دەدات بـە هـێنانـەدی مانایـەکی تری نـوێ.
کـەهیـن وای دەبینـەت شـاعیران بـەم کـرداری لادانـە هـەڵدەسـتن بـە تـێکشکانـدنی زمـانی ئاسـایی و پاشـانیش بـە جـۆرێکـی تـر بنیـاتی دەنـێنـەوە، بـە ئاسـتـێکی بـەرزتـر و ڕەنگـێکـی جیـاوازتر. هـەر ئـەمـش زمانی شیعر لـە زمانی ڕۆژانـە جیا دەکاتـەوە.
بـە نمـوونـە گـەر ئـەم لادانـە بگـوێزینـەوە بـە ژیـانی واقیـع ئـەوا بـە سـەنایی دەتـوانین بـڕاوردی بکـەیـن بـە نمـوونـەی ئـەو کـەسـەی لـە هـەگایـەکی سـەرکی لادەدات بـەمـەبـەستی گـەشتنـە شوێنی مـەبـەست، هـەرچـەندە ئـەو لادانـە عـاقـڵتی و بـەربـەسـتـاو نیـیـە بـەڵـام هـەوڵـێکـە بـە دەزیـنـەوەی هـەگای تر، لـەم بـارەشدا یان کورتبـڕانـەو جیاواز دەمانگـەیـنـێتـە شوێنی مـەبـەست، یان دوورمان دەخاتـەوە و شکست دەهـێنین، بـەڵـام لـە هـەردوو باردا ئاشنا دەبین بـە شوێنگـەلـێکی نـوێ.

ئـەستا با چـەند کـەپـلـەیـەك وەك نموونـە لـە شیعری- تك تك تـەامان- ی شاعیر نـەخواز ڕۆژ هـەبجـەیی وەربگرین و هـەردوو دیـوەکـەی زمانی ئاسایی و زمانی لادانی دەلالی تـەدا بدەزیـنـەوە، پاشان وەکو نموونـەی پراکتیکی دایبـەزێـنین بـەسـەر ناوەڕۆکی باسـکـەماندا:
١- لادانی دەلالی(ئاماژەیی):
لـه ئه ندێشه ی ئاوا،
داربی هه یه سێبه ر هه ڕاج دەکا!
لـە زمـانی ئاسایـیـدا درەخـت ڕووەکـێکـە ناتوانـایـە لـە هـەسـتان بـە کردارەکانی مرۆڤ، بـەڵـام لـەڕەدا ئـەندێشـە دەکات و سـێبـەر هـەڵـاج دەکـات، ئـەمـش دادەنرێـت بـە لادان لـە ڕەسـای زمـان و بـەکارهـێنـانی

ئاسایی و ڕۆژانە، پێش ئەوەی لە پانتایی هزرو لێکدانەوەدا مانایەك وەربگرێت کە سەرتا دادنرێت بە نەفیکردن و دامەزینی مانا لەسیاقە گشتییەکەی، بەڵام کاتێك ئەو ئاڵقە بزرە دەدزینەوە بە هەی هونەرکانی ڕەوانبێژییەوە وەکو میتافۆ و خوازە کە دەمانگەیەنێتەوە مانایەکی نوێ، ئەوسا بەیار بەسەر ئەوەدا دەدەین کە مەبەست لەم لادانە ئاماژەیە گەیاندنی مەبەستێك بووە کە شاعیر بە هەیەوە خەی بواردووە لە بەکارهێنانی شێوازی دەربەینی ڕاستەوخۆ تا لە ئاستی شیعریەتی دڤەکە کەم نەبێتەوە.
هەروەها شاعیر لە نموونەیەکی تردا دەنووسێت:
لە بیرە وە ری دارچنارا،
قە وز ە هە بووە، گیرفانە کانی
تە ژی کردووە لە ئیرە یی!
بەهەمان شێوە لە بارە واقیعیەکەی ژیان و دیوی دڕاوەی زماندا ئەمە بە حاڵەتێکی ناگونجاو و مەحاڵ دەزمەردرێت، گوایا کەی چنار بیرەوەریی هەیەو نە قەوزەش گیرفان و ئیرەیی، بەڵکو ئەم لادانە دەمانگەیەنێتەوە ئاستێکی تری باڵای مانا کە ئەوەی لە دڤامینەوە شاعیر بەم شێوازی دەربەینی مانادارو دەلالییە توانیوێتی ئەو پەیامە شیعرییە بگەیەنێت کە حاڵەتە بەرزو نزمەکانی مرۆڤ چەن بەیەك بهراورد بکەین و ئەوە چییە کە دەبێتە هەی سەرکێشی و یاخود بە پێچەوانەوە کە نەوی بوون و پاشکەفتنە کە (ئیرەیی)ـە.
٢- وێنەی لانەدانی دەلالی شیعر:
وەزیفەی پێنووس لەردا ئەوە بووە هەر وێنەی واقیع بگوازێتەوە سەر کاغەز بە ئەوەی هەستێت بە هیچ گۆڕانکاری و لادانێك لە دەخە سروشتییەکەی کەرەسەکان خەیاندا، واتا مەجازو خوازە لەردا ناکارا کراوە، ئەوەش بە گەیاندنی مانایەکی هاوبەشی نێوان مرۆڤ و باڵندەیە کە لە واقیعدا چەنە لە خەیاڵدانی شاعیریشدا هەر وایە، کە قەفەزو بەندینخانە هەردووك خاڵی هاوبەشی بەندیە لە نێوان باڵندەو مرۆڤدا کاتێك شاعیر دەڵێت:
کەیلە بوونی باڵندە قە فە سە،
هی مرۆڤیش
بە ندیخانە
.....
لە نموونەیەکی تری ئەم دەربەینە واقیعیەدا کە شێوازێکی ئینتیباعی ریالیزمی لە خۆگرتووە، شاعیر (شاخ) و (بەڕوو) بە هاوکێڵکەو بابەتی نزیکی یەکتری دەهێنێتەوە، کە لە زمانی گشتی و واقیعی جوگرافیشدا هەر وایە، هەروەها (لم) و (بیابان)یش وەك دووانەیەکی هاوپێڵ، لەردا دەپرسین ئایا ئەم دیوی دووەمی (تك) ی

ناونیشانەکەیە (تك تك تەقامان) کە پێچەوانەی (تك) ی یەکەمەو پێشتر کەمەك لەسەری وەستاین؟ ئەویان بە زمانەکی ناراستەوخۆ ئەمیشیان بە زمانەکی تارادەیەك راشکاو و بە دەسکاری، بەڵام کاتێك کەکردنەوەی ئەم نموونانە پێکەوە مانایەکی بەهێز بەرجەستە بکات ئەوە خۆی لە خۆیدا دەچێتە نێو پانتایی داناپەروەریەوەو کار لەسەر دەوەستەندکردنی مەعریفەو یادخستنەوەی وەرگر دەکات، شاعیر دەڵێت:

لە ناوشانی شاخدا داربە ڕوو دە ڕۆ،
لە هەناسەی بیابانیشدا،
لەم
تا ئێرە ئەمە کەمەك لەدوان بوو لەسەر هەوەڵکانی خانمە شاعیر ڕۆژهەڵاتبجێیی کە ناکرێت بەراورد بکرێت بە زێر دەقی سادەی ڕۆژانە کە هیچ نوێبوونەوەو مەجازێك لە زمانەکەیاندا نابینرێتەوە، چ جای ئەوەی پەیام و ئایدیای شیعرەکەش ددوبارە بێت و یان بە زووقی گشتی نەخوات، وەك ئەوەی شاعیرێك لە شیعری – لە نهەمی سەرەوە-دا دەڵێت:

لە نهەمی سەرەوە
پیاوێك، پێی دەوترێت: قامچی
یاخود تەماو هەندێك جار فیشەك
عەبدوڵڵایە یان محەمەد هەندێك جار ئیبراهیم
زێر جاریش زێرینەی پیاوان

ئەم دیدە کەنە بە پیاوسالاریی دەبێت چ نوێبوونەوەو تازەگەریی و داهێنانەکی شیعریی لە خۆ بگرێت؟ لەکاتێکدا وتاری ڕۆژانەی فیمینستەکان و بەشێك لە دەزگاکانی ڕاگەیاندنە، کە دەکرا شاعیر بە زمانەکی شیعریی پێ ئیستاتیك و مەجاز ئەو تیمایە ئاڕاستەبکات، وەك ئەو خانمەی لەشیعرەکدا ناونیشانەکەی یەکسان دەکاتەوە بە کەی ئەم شیعرە کە دەڵێت: ‘کەوتنی جەمەدانی بەرووکان’.

یاخود ئەوەتا شاعیرەکی تر ڕاستەخۆ باس لە جەهشتن دەکات بە زمانە دووبارەکەو هیچ ئیزافەیەکی شیعریی ناخاتە سەرو لە دەقی – ڕەیشتنی چەقیو-دا دەنووسێت:

ئەوەتا ئەو
درەخت و گوڵانە
بەجێدەهێڵێ و سەفەر دەکات
کە چاندوونی !
ئەو منداڵانە لە ماڵەوە
بەجێدەهێڵێت کە بوونی !
ئەو ژنە بەتەنیا بەجێدەهێڵێت
کە بە هاوبەشی ئەبەدیی

ژیانی هەڵبژارت !

پەراوێز:
ئەم شیعرەی خاتوو ڕۆژ هەڵبجەیی لەگەڵ هی ئەو دوو خانمەی تردا کە لەڕادا بە نموونە هەڵنراونەتەوە، لە پاشکۆی (مروارییکانی شیعر)ی ڕۆژی شەممە ٢/٧/٢٠٢٢دا بڵاوکراونەتەوە، بەڵام بە گۆڕانەوە بە دیوانی (دڵەکۆك داستان و تاڵەك چڵەکە)ی ڕۆژ هەڵبجەییدا ئەوا دەبینین ئەو ١٤ کۆپلەیە بە دوو شیعری جیاواز بڵاوکراونەتەوە و لەڕادا لەیەك دراون، بە ئەم مەبەستە سەیری لاپەڕە ٧٧ و ١٦٣ بکە لە دیوانەکە.
شایانی باسە شاعیر ناونیشانی دیوانی(دڵەکۆ داستان و تاڵەك چڵەکە)ی لە ناوەڕۆکی کۆپلەیەکەوە وەرگرتووە لە شیعری (ڕەنگاورەنگ)ی لاپەڕە ٧٣ دا کە تیایدا دەڵێت:
١٣
لەناو دەڵی دارستاندا مەڵە دەکا
شەپەل دەداتە درەخت
تاڵەك چڵەکە

ئەو ماوە بڕینە؛ ئەم دیوانە ساڵی ٢٠٢١ لە چاپخانەی کارە – سەمانی چاپ بووە بە هاوکاری بەڕێوبەرایەتی ڕاگەیاندن و چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی لەسەر بودجەی پایتەختی ڕۆشنبیری..

پاداکسیت لە کوردوستان و ژیان لە سەرشەوازی پاداکسی!... حەسەن ئازانی

پاداکس بریتیە لە دوو شتی ناکۆک بە یەک یان دژ بە یەک و نامۆ و نەگونجاو لەگەڵ یەکتردا. پاداکسیت لە نێو کۆمەڵگادا هەندە زەرە تەواوی کایەکانی ژیانی نێو کۆمەڵگای گرتەتەوە. ئەوانەی کە ژیان و گوتارو کردەوەیان بە شێوەیەکی پاداکسیانە دەبێن بەڕێوە، هەندە زەرن لە نێو کۆمەڵگادا، بەشی تەواوی کون و قوژبن و کایەیەکی ژیانی نێو کۆمەڵگا دەکەن، هەروەها هەندەش چالاکن کە بە هەموو لایەنەکانی ژیانی نێو کۆمەڵگادا ئادەگەن.
بوونی پاداکسیت و ژیان بە شێوازی پاداکسیانە هەندە بە زیان بە کۆمەڵگا دەشکێتەوە کە : ناهەقیت متمانە بە یەکترەبە، ناهەقیت سیستەمکی دادپەروەرانە بە کۆمەڵگا دابمەزرێنرێت، ناهەقیت کە ئاست و ناڕاست لەک جیابکرێتەوە، هەروەها ناهەقیت بە ئاسانی کە بتوانرێت ڕاستگۆ لە درەزن جیا بکرێتەوە، یان دیندارێکی لە خوا ترسی ڕاستەقینە لە دینبازێکی سیاسەتباز جیا بکرێتەوە، یان نیشتیمانپەروەرێک لە جاسووس و خۆفرۆش ونەکەرێکی دوژمنان جیا بکرێتەوە، یاخود چالاکوانێکی مافی مرۆف لە جەلادێک جیابکرێتەوە، یان ئینفالچیێک لە مامۆستایەکی گەرمیان جیا بکرێتەوە، یاخود گەندەڵێکی تا سەر ئەسقان لە دەستپاکێک جیا بکرێتەوە... هتد.. ئیتر لەو بارەوە دەتوانن پارادکسیت و پاداکسی بژمەرن بە بار ، بە تەغار یان بە هەزار....
لەردا زەر بە کورتی هەندێک لە پاداکسکانی نێو کۆمەڵگا نیشان دەدەین. ئەمانە تەنها وەک نموونەن و زەری تریش بوونیان هەیە. ئیتر هەر کەسێک دەتوانێت لە ئەنجامی لێوردبوونەوە لە دەوروبەری خۆی و لە کەسکان دەتوانێت دەیان نموونەی تر زیاد بکات و بیان خاتە ئیزەوەو درێژەی پێبدات. ئەوەی من تەنها ئاچکە شکاندنە بە ناسینەوەی پاداکسکان... بە نموونە :
١- لە بواری دەرهەنان و مامەڵە بە نەوت و گازەوە بۆتە ملیاردلەری وەبات و ناوجەرگەی زەوی لە بن دەرهەناوەو شاخ و دەشت و دارو

دەونی لە بنەا هەکەندووەو کەچی لەولاوە خەشی بە پارەزری ژینگە دەزانەت.
٢- هەر لە دوای هاتنە سەر کورسی دەسەات و بوونی بە فەرمانەوا، لە گیرفانەکی بەتاەوە بوو بە یەکەک لە هەرە ملیاردلەرە گەورەکانی جیهان و باسیش لە دەسپاکی دەکات و نیازی ئەوەشی هەیە کە گەندەی بنبە بکات.
٣- هەرچی بە خوەچەشت بیگاتە لە دەوری خەیی و لە سەر کورسی دەسەاتی خەکردوونەتەوەو هیچ کەسەکی تری نەماوە کورسیەکی گەورەو پەداهاتی بە دابین نەکردبە و کەچی دەشەت نابە خەخەیی و مەحسوبیەت و خزم خزمەنە هەبە.
٤- هەموو ژیانی بەوە بەناوبانگ بوو کە دژی بە بنەماەکردنی کورسی فەرمانەوایی یە لە پاش خەی، کەچی هەشتا گیانی لە بەردا مابوو کە بەچکەکانی هەیان کوتایە سەر کورسیەکەی.
٥- دەیگوت دژە بنەماەم و نابە خەە و قەبیلەو بەرەباب بەسەر نەتەوەدا زاە بکرەن، کەچی هەموو ژیانی بە ئەوە بوو نەتەوە بکاتە قوربانی نەک هەر خەەکەی بەەک و نەتەوەی کردە قوربانی بەرەبابەکەشی. قسەو شیعاری شتەکەو کردارەکەشی شتەکی ەەک پەچەوانە. دوو شتی ناکەک بە یەکن.
٦- هەموو ژیانی بە شاخەوە بە ئەوە بوو کە ئەوەی سەدام لە دژی کوردد دەیکرد ، ئەوان هەرکە حوکمیان کەوتە دەست پەچەوانەکەی نیشانی خەەک بدەن، کەچی کە هاتنە سەر کورسی بە ئیعتیەافی خەیان گوتیان: ' ئەمە کارەکمان بەو میللەتەی خەمان کرد سەدام نەیتوانی پەی بکات" دوو بەچوون و دوو کرداری دژە یەکن.
٧- بە بەردەوامی دەیەتەوە کە ئەو شانازی بە پەشمەرگە بوونیەوە دەکات ، بەەام ٣١ ی ئاب لەگەە ئەو شانازیە دا نایەتەوە و هەروەها بوونی بارەگاکانی سەربازیی و ئیستیخباەاتی تورکیا لە نەو خاکی کوردوستانی باشووردا بە تەنیشتی خەیەوە ئەو پەشمەرگەبوونەی پشتەاست ناکاتەوە. ئەو کارانەو پەشمەرگەبوون لە گەە یەکتر نامەن و دژە یەکن.
٨-خاوەنی کارەکە کە چەندین کرەکار لەبەردەستی ئەودا دادو فیغانیانە ، کەچی ئەندامەکی بە ەواەت چالاکی نەو حیزبەکی کەمەنیستی کرەکاری یە.
٩- هەموو ەەژەک لە نەو خەپیشاندانەکاندا بوونی هەیە کە چالاکوانەکی نەو بەرەنگاری لە مافی ژنان و لایەنگری یەکسانی نەوان ژن و پیاوانە ، کەچی ژنەکی خەی لە ماەوە نابە ناتوانەت بە ئارەزووی خەی نە جل لەبەر بکات و نە ەای هەبەت و نە دەشهەەت لە گەە نەرینەیەکی نامەحەەمدا ببینرەت.!!

١٠- ئەندامە لە ڕێکخراوێکی مافی ئاژەڵاندا بەڵام بە شێوانیش پۆلیس و چەکدارەو لە گەڵ تیمەکدایە کە قوان دەخاتە نەو سەگ و پشیلەی بەردا .
١١- دەڵێت نابێ ژینگە پیس بکرێت و سەری زمان و بنی زمانی پاکو خاوێنی ژینگەیەو پاراستنی سەوزاییە، کەچی یەک داری بچووک لە حەوشەکەیدا هەبوو خۆا ئەو دارەشی بڕی و شوێنەکەی کردە هەدیەک بە کرێ و هەر جارەکیش دەواتە سەیران یەک کەڵ عەلاگەو زبڵ لە دوای خۆی بەجێدەهێڵێت و دەڕوات: "لەی گەڵە ئەوە ئیشی شارەوانیە".. ئاژەڵ نیە لە پێنجەرەی ماشێنەکەشیەوە بوتڵەک یان قوتووە ساردیەک فڕێدەداتە سەر جادەو دەڵێ: "مام ئەحمەد سبەینێ زوو لای دەبات" ..
١٢- هەندێ نوژەو تەراویح دەکا نەوچەوانی نیشانەو چاڵەکی لە پێدا بووە وکاتێکیش کە پێی دەڵێن ئەوە نەوچەوانت بە نوژ وای لێهاتووە؟ لە وەڵام دا دەڵێت" سیماهم فی وجوههم من اثر السجود"، سەری زمان و بنی زمانیش باسی میزان و کێشەو پەوانی دادپەروەرانە دەکات، کەچی تەرازووەکەی سەر دوکانەکەی بە فڕێشتنی شتومەک بە لەحیم فڕێی تەداکردووە بە قازانجی خۆی و زەرەری یەک بە یەکەی کەیارەکان.
١٣- هەزار سوێند و قورئانان دەخوا کە پەیوەندی بە هیچ حیزبێکەوە نییە ، کەچی بە زیاتر لە سێ حیزب کاری جاسووسی دەکا بەسەر خەڵکی نا حیزبییەوە ساڵ نییە بە دەست و ئاپۆرتی ئەو چەندین کەس تووشی ئێشکەنجە نەبن.
١٤- تەماشا دەکات کە خەڵکێکی زۆر دژی دەسەڵاتە. دەڵێت هەڵبەتی با بچم کەیان بکەمەوە و چەند کورسیەکی پەداهاتیان پێ وەربگرم لە نەو پێڵەماندا.!
١٥- دەڵێت گوایە سەرنووسەری ڕۆژنامەیەکی بڵاینە، کەچی بە تایتڵی گەورە و ڕەنگێکی جوان نووسیویەتی: "لە سەر بەیاری بەڵێز" ....." شەقامی نەوان فولکە گەورەکەو پەیکەرە کەی هەمیشە زیندوو و نەمری باوکی چەوەڵێزکرا..."
١٦- لە بەرهاوڕێ ژنەکانی، هاوسەرە داماوەکەی خۆی بە چراو شەدا لەی دەگەڕێت و نایبینێت کەچی لە دژی فرێ ژنیش هەمیشە پێنووسەکەی لە سەر کاغەزە.
١٧ – دەڵێت لە لای ئەو لە ئاڵای کوردوستان و پێشمەرگە پیرەزتر نیە ، کەچی لە ژێر هەزو کورسی ئەو ئاڵایەدا لە دزی و خیانەتی نیشتیمانی و گەندەڵی و نەکەری بە دوژمنانی ئەو ئاڵایە درۆغی نەکردووە.
١٨- دەڵێت هەرگیز تەماشای ژنی نامەحرەم ناکات و سەری زمان و بنی زمانی ئەوەیە کە دەبێ ژنان خۆیان داپۆشن ،کەچی هەموو شوێنێ

بەناوبانگەکانی شەوانی ژنان لە ناوشار ئاشنان بەو جوامێرە..
١٩- لە مەسەلەی ژمارەی ژن و ژن هێنانەدا دەبێت دەبێ سوننەتی پێغەمبەر لەبەر چاو بگیرێت و وە دوا ئەو بکەوین بەڵام کە مەسەلە دەتە سەر زەکات و سەرفترە جولەکەش تای ناکات.
٢٠ خەیان بە حیزبی چەپ و کۆمۆنیست دەزانن ،کە چی لە ماڵەکانیاندا ڕەسمی شێخ مەحمودو سەعید نەورەسیان بە قەبارەی دوو ٢م بە ٢م هەڵواسیوە.
٢١- درێژی باڵای لە ١٥٠ سم تێناپەڕێت کەچی لە پشبەکەی باڵابەرزاندا بینراوە.
٢٢- زمانی دایکی خەڵکی بە هەڵوانی نازانێت و توانای یەک لاپەڕەشی نووسین نییە کەچی چەندین کتێب بەناوبوونتەوەو ناوی ئەویان لەسەرە.
٢٣- بە یەک خولەکیش نایەوێت هەر بە پشووش لە بن لادیوارێک دابنیشێت، کەچی مووچەی بندیواری وەردەگرێت..
٢٤- دەتوانێت بچێت بە هەرچی وەڵاتی گەورەی جیهانیەو تێراتێنێ لە هەموانداو دەکات و دەشێت هەموولا دوژمنی منن. لەولاوە لەمەی جیهانگیر دەکات کە پەی دەبێت نەکەری هەموو دەوڵەتانە. کە چی کە جیهانگیر لەی قەوما یەک دەوڵەت نەیوێرا وەخەی بگرێت.
ئیتر دەتوانرێت لەو بارەوە درێژە بە ژیانی پاڵادەکسیێت بدرێت لە نەو کەمەگادا. هەر یەکەک لە ئیمە بەو پێیەی کە ئەزموونمان هەیەو لە دەوروبەرو کەسانی نزیکمانەوە تێفکریوین ، دەتوانین زەر نموونەی تریش ریز بکەین...

حەسەن ڕازانی
٢٠٢٢-٦-٢٠

قسەوباسی سیمیناری حزبی کۆمۆنیستی ئێران سەبارەت بە یەکێتیە کرێکاریەکان... وەرگێڕانی لە فارسیەوە: کاوە عومەر

مەنسوور حکمەت
وەرگێڕانی لە فارسیەوە: کاوە عومەر
ئەم دەقە لە کاسێتەوە وەرگیراوەو نوسراوەتەوە

هاستیەکی پەم وایە لە وتارەکی هاوڕێمیردا تەرکیزی سەرکی باسەکە لەسەر ڕەخنەگرتن لە (ئیکۆنۆمیزم) ئابووریخوازی و سەندیکاگەرایی بووە و تاادەیەک هاوڕێک درابوو بە جیاکردنەوەی خەباتی ئابووری بەخێ و تەنانەت یەکێتی بەخێ لە سیاسەتی تردیۆنیزم و ئابووریەوە. بەڵام کاتێک بیرم لە تەواوی باسەکێ بە تەکەای کردەوە، بینیم لەم باسەدا خەباتی ئابووری تاادەیەک ستەمی لێکراوە، منیش بە شەخسیی پەم وایە کە دەبە لەرەدا باسی خەباتی ئابووری و گرنگیەکێ بکەم. بە تایبەت لە دوا وتارەکانی هاوڕێ ئەمیردا پەم وایە پێگەی هاستەقینەی خەباتی ئابووری زۆر کەم بووەوە. جگە لەوەش بە سەرنجدان بەو ئاماژانەی کە بە لادانەکان، لە ئەوانەی ناکۆکن لەگەڵمان، لە ڕزەمەندگان ورای کارگەر و لادانەکانیان(انحرافاتەکانیان)، کردوویەتی، پەموایە لادانێکی(انحراف) هاستەقینەتر و مەترسیدارتری کەم ڕەنگ کردەوە کە هووبڕووی دەبینەوە.

پەم وایە چەند تێبینییەک پەویستە لەسەر ئەوەی کە ئایا خەباتی ئابووری بەردی یەکەمی وشیاری کرێکارانە یان بەردی یەکەمی خەباتی چینایەتییە؟ بە بەوای من خەباتی ئابووری یەکەم بەردی وشیاری کرێکارانە. واتە من بەزەحمەتی دەزانم چینی کرێکار بتوانێت بگاتە تێگەیشتنێکی سۆسیالیستی سەربەخۆ لە تەوانین بە بوونی خۆی وەک

فرەشیارەکی هەزی کار بە ئاوەی نازمەکی نوێ دابەزرێنێت. پەموایە پرسەی پەیوەستبوونی خەباتی کرێکاران لە هەر جۆرە خەباتێکدا بۆ ئاستێیەدا تێدەپەڕێت کە ئاوان پێگەی خۆیان پێی دازانن لە کەمپەنگەی سەرمایەداریدا وەک فرەشیاری هەزی و ئاو سەپاندن و ناهەقی لێکردنی کە لەم بابەتاوە بەسەریاندا بڕوێویان دەبێتاوە.

دووەم: من پەموانییە ئاوە بڕێکاوت بێت کە سەندیکاگەرایی و ئابووریخوازی پەیوەستن بە خەباتی ئابووریەوە، کشانەوە لە سیاسەت بە خەباتی ئابووریەوە دناسرێتاوە، هەروەها بڕێکاوت نییە کە بە شێوەیکی سروشتی سەروکەڵەی کرێکارانی پەشەنگ و چالاک زیاتر لە ئابووریدا خەبات دەدەزرێتاوە، دەکرێت. ئەمەش لە بەرئاوەی بەشداریکردن لە خەباتی ئابووریدا لە ڕوانگەی کەمپەنگەی بەرژوازیەوە ڕواترە. ئەمەش واتە سروشتییە مرۆڤ بیاوێت شتومەکەکی خۆی بە نرخێکی زیاتر بفرۆشێت، یان بیاوێت وەک مرۆڤێک مافی ئاوەی هەبێت بیەمێ و تەندروستی و حەقدەستی زیاتری هەبێت و مەرج نییە دژی ئاو ڕژەمەی ئیستا هەیە بێت و لایەنگری لە ڕوخاندنی بکات . ئەمەش لەلایەن کەمپەنگاوە قبوڵکراوە، تەنانەت لە فاشیستترین حکومەتەکانیشدا. کاتێک دەڵێی هەموو خەباتێکی ئابووری یەکسەر لەلایەن بەرژوازیاوە سەرکوت دەکرێت، من دەڵێم لە پلەی یەکەمدا خەباتی کۆمۆنیستی و سۆسیالیستی سەد هێندە خراپتر سەرکوت دەکرێت. هێندەک جار لە فاشیستترین وڵاتەکاندا، ناڕازایی لەسەر کاتی کارکردن، ناڕازایەتی لەسەر بیەمێ، ناڕازایەتی لەسەر تەندروستی کارگەکە شتێکە کە باشتر تەحەمول دەکرێت لە خەبات، بە نموونە بە ڕووخاندنی دیکتاتۆرییەک یان هاوشاندنەوەی موڵکی تایبەت. من دەمەوێت ئاوە بڵێم کە ئاستە ئەم خەباتە ئابووریەی چینی کرێکار بە خرایی، لە قۆناغێکی مێژوویی دیاریکراوی وڵاتێکدا، بەڵام خەباتێکی سیاسی بە دەسکەات دەبات، یان شکێک – لە یاخیبوونەوە یان بە ئاگادارییەوە – بە دەسکەات. بەڵام ئاستییەکە ئاوەیە کە لە تێڕوانینی گشتی کەمپەنگای سەرمایەداریدا هەمیشە بوار بە خەباتی ئابووری هەیە. ئەگینا چینی کرێکار بە شێوەیکی سروشتی دوچاری یاخی بوون ئەبێت و بە تەواوی نامێنێت. چونکە خودی بوون و پەیوەندییەکەی بە سەرمایە پەیوەستە بەم خەباتاوە. کەواتە ئاوەی دەمەوێت بیەڵێم ئاوەیە کە ئاو مەترسیەی کە هەڕەشەمان لێدەکات ئاوە نییە کە ڕوتێک بێت و نوێنەرایەتی ئابووری و سندیکالیزم بکات لە بەردەمماندا. بەڵاستی مەترسییەکە لەوەدایە کە ئەمە لە سنووردارکردن لەگەڵ ئابووریخوازی و سندیکالیزمدا چاومان لە

خەباتی ئابووریی چینی کرێکار و پێگەی مارکسیستی بە ئەم چینە، و پێگەی هەمیشەیی بە ئەم چینە، هەروەها پێگە تاکتیکیشی بە حزبی کۆمۆنیستی ئێران دابخەین. پێگەی مارکسیستی خەباتی ئابووری، بۆ مانایەی کە وتم بەشکۆ لە هۆشیاری چینی کرێکار و ئاگەر بە دەخێکی سەرکوتی سیاسی یان دیکتاتۆری کاریگەری لەسەر ئەم پرسەیە دابنێین، ئەوا دەگەینە هەمان دەرەنجامی سەیر و سەمەرە وەک هاوڕێمیر کە دەڵێت: "ئەو کرێکارەکی مامناوەندی ئینگلیزی نییە". من ئەمە قبووڵ ناکەم. و ئەم یاخیبوونە لە حکومەتی ناوەندی، بە ئەوەی نیشان بدات کە ئەم کرێکارە چ بەدیلێک بەرجەستە دەکات بە حکومەتی ناوەندی، بە ئەوەی دیاری بکات کە ئەم کرێکارە تایبەتە کە لە دژی حکومەتی ناوەندی شۆشی کردووە دەتوانێت بە چی فریو بدرێت، خێی لە خۆیدا دەسکەوتێک نیە، خێی ئاماژە بە ئاستێکی بەرزتری هۆشیاری ناکات، بە تایبەتی خێی لە خۆیدا ئاماژە بە ئاستێکی بەرزتری ئەزموون ناکات. نیشاندەری ئەوەیە کەخاوەنی هیچ جۆرە ئەزموونێک نیە.

چینی کرێکاری ئێران بە لاوازییەکی بنەڕەتی لە تێگەیشتنی ئەوەی کە دەبێ یەکبگرن، تایبەتمەندە. ئەمە ئەو تێگەیشتنەیە کە چینی کرێکاری بەریتانی بە شێوەیەکی نەریتی هەیبووە. چینی کرێکاری ئێران بە بونە ئامرازی دەستی لایەن حیزبە بۆرژوازیەکانەوە دیاری دەکرێت. چینی کرێکاری بەریتانیا خێی حیزبێکی بۆرژوازی ڕەخست. بەڵام ئاگەر بەڵێی ئاسانە چینی کرێکاری بەریتانیا بخرێتە ژێر کاریگەری فاشیزمەوە، بخرێتە ژێر کاریگەری کۆنەپەرستی و پارتی لیبرال یان یەکەمینیزم؟ نەخێر، نا، پابەندە بە هەندێک نەریت و داتای ئایدیۆلۆژی لەناو چینەکەی خۆیدا. چینی کرێکاری بەریتانی زیاتر بە ئاگایانە ڕیفەرمخوازە. چینی کرێکاری ئێران هەمیشە وەک یارییەک لە دەستی موجاهدین و خومەینی و بەرەی نەتەوەیی و حیزبی تووده و هاوشێوەکانی ماوەتەوە. من دەمەوێت بڵێم چینی کرێکاری ئێران بە پێداگری نەکردن لەسەر داخوازییە ئابووریەکان و نەبوونی عەقڵیەتێکی پەیوەندیدار بە داخوازییە ئابووریە هاوبەشکانییەوە، لە بنەڕەتدا بنەمای گۆشەی پۆپۆلیزم و گۆشەی حیزبە بورژوازییە بچووکەکان و لاوازی مارکسیزم بوو لە ئێران.
ئاگەر بە خۆیانەوە بێت کرێکاری پیشەسازی نەوت تا ئەو ڕادەیە شۆڕ بکات کە وەک چینێک – وەک کرێکارێکی پیشەسازی نەوت – و بە کردارێکی ئابووری خۆی – تەنانەت ئاگەر نەیگوت ئەزهەری ئەبێت بەوات – بە هەمان ڕادە خزمەت بەبزووتنەوەی کۆمۆنیستی دەکرد لەبەرانبەر بزوتنەوە ئیسلامیەکاندا ئەوکاتە تەدەگەیت کە عەقڵیەتی

چینایەتی-ئابووری خودی چینی کرێکار چ ڕووکەش گرنگ دەگێڕێت لە ئاسانکاریکردنی ئەرکی کۆمۆنیستەکان لە بەرامبەر ئۆپۆزسیۆنەکدا کە تەنیا دیدوەت ژمەکان بەوخۆنەت و حکومەتە سەرکوتگەرەکان بکاتە ناسەرکوتگەر یان شتێکی دیکە لە فەرمە ستەمکارەکان. ئەمە کرێکاری ئێرانی دەتوانێ بە ئاسانی جارێکی دیکە ببێتە ئامرازی ئۆپۆزیسیۆنی غیرە کۆمۆنیستی و لە شۆشی ئێرانیشدا دوبارە دەتوانرێت کە کاوی لەسەر بنرێت (واتە فۆڕی لێبکرێت وبڵایدا ببرێت. وەرگێ). چونکە تێگەیشتنێکی ووڕونی لە خەباتی ئابووری خۆی نییە.

خاڵێکی دیکە کە لە مژوودا تەمارکراوە ئەوەیە کە خەباتی ئابووری چینی کرێکاریش جارە لە مەحەکدانی کۆمۆنیزمیشە. تە پەڕەندات هەیە؛ دواجار دوای سی ساڵ، چل ساڵ، پەنجا ساڵ، گەیشتینە شوێنێک کە هەندێک هاتوون و گوتوویانە سۆسیالیزم و نەزمی نوێ، هەندێکیشیان وتویانە نانی شەو و کاتژمێری کار. لە ووی مژوویەوە لەمەحەکدانی ئەوەی کە سۆسیالیزم و نەزمە نوێیە لە کۆتاییدا دەگەڕێتەوە بە ئەوەی کە ئایا نان و کاتی کارکردن ئاسانتر دابین دەکرێت یان نا. ئایا ئەو بیرکەیەی کە مرۆڤ بەیانیان ماسیگرێ و شەوانە نیگارکێشێ و پاشنیوەڕۆ ئاسنگەرێ، دەتە دی؟ واتە باری ئابووری و بابەتیی و ماددی چینی کرێکار بە هەمیشە مۆکی سەرکەوتنی کۆمۆنیستەکانە و پێوەری ڕەوایەتی هەر بیرێکی کرێکاریە. ئەگەر ئەم خەباتە ئابووریە کەم بکرێتەوە – ئەم داواکاریە ئابووریانەوێک میحوەرێکی سەرکی هەبوونی چینایەتی چینی کرێکار – پەموایە دەتوانرێت هەر شتێکی خەبەخشانەی تێدا لەقاڵب بدرێت؛ "باشە ئیتر ئەم حکومەتکەی تێیە "، " ئیترخەماڵی کرد" یان بە نموونە "حکومەت سۆسیالیستیە ئیتر، " یان "بەڕەی دژە فاشیستیە ئیتر"!

پەم وایە ڕادەی پەداگری چینی کرێکار لەسەر بەرژەوەندیە ئابووریە تایبەتکانی و داخوازیە ئابووریە تایبەتکانی، یارمەتی کۆمۆنیستکان دەدات نێک حیزبە ڕیفەرمخوازکان کە لە ناو بەرژوازیدا لەگەڵ یەکدا گرەوی بەدەستەوە گرتنی دەسەاتی سیاسی لەسەردەکەن. چونکە تەنها ئەوانن کە سیستەمێک بە کۆمەگا پێشنیار دەکەن کە بتوانێت ئەو داواکاریانە بەدی بهێنێت. و یەکێک لەو هەکارانەی کە ڕیفیزیۆنیزم و ڕیفەرمخوازی لە پارتکانی دوای کۆمینتردا ئاشکرا کرد، ڕەت ئەم داواکاریە ئابووریانەی چینی کرێکار بوو. پەم وایە ئەم خاڵەش لەم باسەدا کاک دەبەتەوە.

بەڵام لە بارەی ئێران خۆیەوە پەموایە ئەوەی هەڕەشەمان لێدەکات دووركەوتنەوەیە لە چینی كرێكار نەك شوێنكەوتنی چینی كرێكار. من بە هیچ شێوەیەك پەموانییە كە ئەی كارگەر و هەژمەندگان و هتد، خەریكن هەوڵێكی سندیكالیستی دروست دەكەن كەهەزمان لە ئەمە دەبات. پەم وایە پێچەوانەكەی ئاستە. ئەی كارگەر و هەژمەندگان و هاوشێوەكانیان جارێكی تر ئەوە نیشان دەدەن كە لە داهاتووی دیموكراسیدا ئەو كرێكارییە و ئەمەش رەشنبیرین. ئەگەر ئەستا بتەوێت لەوە تێبگەیت كە چ لادانێك هەڕەشە لەپێوەندی حیزبی كەمەنیست لەگەڵ چینی كرێكاردا دەكات، من دەڵێم ئەمە بە هیچ شێوەیەك ئیكەنەمیزم و سندیكالیزم نییە، بەڵكو دیسان خەباخشی و پەپەلیزم و هەشنفكری خوازیە. ئەگەر بە شێوەیەكی واقیعی سەیر بكەیت، دەبینیت كە حیزبی ئەمە كەمتر هەستیارە بەرامبەر بە داخوازییە ئابووریەكان، بە بوونی بابەتیی چینی كرێكار و بە خەباتی ئاستەقینەی هەژانی خەی. ئەو شوێنەیە كە ئەمە هیچ نازانین. لەرەدایە كە یەك كەس لەهێزەكانی ئەمەدا خاوەنی بڕچون نیە. لەرەدایە كە هەژنامەكەمان و ئادیەكەمان و هتد بەتاڵن. پەم وایە هەژمەك دوای دەستپێكردنی قۆیرانی شەشگەڵانەی ئێران، ئەو هەوتەی كە دەبێتە هەی جەهەشتنی چینی كرێكار و دووركەوتنەوە لە چینی كرێكار، هەوتی ئەمەیە نەك هەزمەندگان. ئەمە ئەو هێزبەندییە نییە كە هەزمەندگان یان ئەی كارگەر بە ئیكەنەمیزم لە خەیانی نیشان دەدەن، من گەرەنتی دەكەم. ئەمە هەوڵی ئەوانە بە ئاكەشانی كرێكاران. ئەوە نییە كە هێقیزنیزمی هووسیا لەناكاو لە ئێرانی ئابووریناسدا شكست دەهێنێت، واتە پەی وایە دەبێت داواكاری ئابووریی كرێكاران بەدی بهێنرێت، پەی وایە دەبێت بە هەزی خەی جەبەجێ بكرێت، یان پەی وایە ئەمە ئامانجی بنەڕەتییە! نەخێر ئەوە وا نیە. ئەی كارگەر بەرگری لە داخوازییە ئابووریەكان و هەكخراوە خەباتكانی كرێكاران دەكات بە شكەمەندكردنیان. بە چی؟ بە ئەوەی سیاسەت لە سەرەوە پێشبكەوێت و بە تەواوی خەباخشانە و غەیرە كرێكار و دژە كرێكاران و دژی هەمان داخوازی ئابووری دوسبەی بباتە پێشەوە. دەیەوێت ببەتەكرێكار. ئەمەش بەشكە لە پرسەی كرێكاری بوونە. پەویستە لەم چوارچەوەیەدا سەیری ئەم دیاردەیە بكرێت. وە ئەمە جارێكە لە نیشاندانی هەستیاری ئەم هەوتانە بەرامبەر بە كێشكانی چینی كرێكارخەی.

كاتێك ئەمە هەخنە لەمانە دەگرین، ئەگەر ئەم لایانە نەبینین و بەناوی ئیكەنەمیستەوە لێیان بدەین، پەم وایە ئەمە یاریمان بە دەستیان كردوە. راستە ئایدیاكانیان ئیكەنەمیستیە، بەڵام ئەم

پەیوەندیەکانمیستیان خاوەنی ئەو تایبەتمەندیانەیە کە ئەم رێکخراوانە لە چوارچێوەی چینی کرێکاری کەمێگای ئێران نزیک بکاتەوە، شتێک کە ئەمە لای بە خەبەرین.
من دژم کاکردنەوەی خەباتی ئابووری، لەم خاڵدا، لاوازبوونی شوناسی خۆی لە تواوی هۆشیاری چینی کرێکاردا، لاوازبوونی لە پەیوەندی لەگەڵ حیزب و کرێکاران و شێوشی سیاسیستیدا، کە دەرئەنجامەکەی ئەویە ئەمە دیسانەوە دەبینەوە بەرەکخراوی پێکارو یا ڕێزمەندگانی سەردەمانی ئابردوو. ڕەکخراوی بە پێیوەندی بەچینی کرێکارەوە.

با بەم شێوەیە بیڵێم؛ من دژم خەباتی ئابووری یەکێکە لە پێکهاتەکانی خەباتی چینایەتی. ئەمەش لایەن هاوڕێ ئەمیرەوە کەمکرایەوە. ڕاستە لە زێر شوێن هۆی دا حیساباتی خەباتی ئابووری لە حیساباتی ئابووری و هتد جیا بکاتەوە، بەڵام کاتێک گرێشتینە کۆتایی باسەکە، بەو جۆرە جەختکردنەوە و وەستانەوە، پەم وابوو خودی خەباتی ئابووری شکستی دەهێنا. بە بۆای من نێک هەر ژیانیە، بەڵکو هەڕ نیە بەڵین هەنگاوی یەکەم لە پێکهێنانی چیندایە. هەڕ نیە بەڵین هەنگاوی یەکەم لە وشیاری چیندایە. سنووردارکردنی زێر توند لەگەڵ ئەمەدا دەتوانێت ئەمە لە بینینی ئەم پرسە حیاتیە دوور بخاتەوە، کە پەموایە گرنگە-نابینم.

لە چوارچێوەی مژووی ڕاستقینەی ئێرانیشدا، ئەگەر جارێکی تر ئاوە بدینەوە، دەبینین کە بە شێوەیەکی نەریتی حیزبە چەپەکانی ئێران، لە سەرووی چینی کرێکارەوە، چینی کرێکار وەک "دیموکراتی بەردەوام" بەکاردەهێنن و ڕژیم بگەڕن بە رژەمێکی دیکە کە تەواو جیاوازە لە نەریتی کرێکاری , پەی دەوترێت چینی کرێکار یان بە هیچ شێوەیەک نەدا. وەک سیاسەتی چریکی.

ئەمە لە کام سەرچاوە لە چینی کرێکار و ئیکەنەمیزم نزیک دەبینەوە؟ لینین کاتێک ڕووبەڕووی ئەم کێشەیە دەبێتەوە، بزووتنەوەی ڕۆشنفکران نیە، بزووتنەوەی کرێکاری ڕووسی هەیە، کە ئیکەنەمیستن و لە ئیکەنەمیزمدا خەبات دەکەن، هەروەها سیسیال دیموکراتیشن. واتە جێستەی سیسیال دیموکراسی لە جێستەی بزووتنەوەی ئیکەنەمیسیدا لە ساڵانی۱۹۰۵-۱۹۰۳ جیاناکرێتەوە. سیشیال دیموکراسی ڕووسیا وەک بزووتنەوەی کەمەنیستی کرێکاری ڕووسیا دەستی پێکرد. کەمەنیزمی ئێران وەک باڵی چەپی بزووتنەوەی ڕۆشنبیر-لیبرا و مژهەبی-بورژوازی دەستی پێکرد و هیچ پێشەیەکی لە خەباتی ئابووریی چینی کرێکار و کشوهەواکەیدا نیە و هەربەیە بە شێوەیەکی بەکۆتایی لەم

چینە و ڕابەرە پراکتیکییەکانی دابڕاوە.

هەزی مڕووویی حیزبی تووده، ئەکسەریەت و ڕای کارگەر بە نزیک بـــووندوە لە ڕابەرە عەمەلیەکـــان، لەبەر ئەوەیە کە ئەوان لەم نەریتەوە، لە نەریتی پەپلیزمەوە دەست پە ناکەن. ئەوان لە نەریتی ڕووسیاوە دەست پێدەکەن، و ئەو نەریتەی ڕووسیا شوێنکی زەر پێناسەکراوی هەیە بە خەباتی ئابووری چینی کرێکار. ئەوە: تا ئەپزسیۆن بیت فوتکە، و کە دەگەیتە دەسەات لەژێری بدە! ئەوانیش هەمان شت دەکەن، تەگەیشتنیان ڕووند. لە کاتکدا. ئەگەر سەیری مڕووی حیزبی کەمۆنیستی ئێران بکەیت، بەخنە لە ڕووتە ڕشنفکرو سەرو کرێکاریکان هاوتووە و نک وەک ڕووتکی ڕادیکاڵ لە ناو خودی بزوتنەوەی کرێکاری و لەناو نەریتی خەباتی ئابووری و سیاسی چینی کرێکاری ئێرانەوە،و درێژەی نەریتی حیزبی کەمۆنیستی یەکەمی ئێران نییە.- وەک هاوڕێ تاغی دەڵێت- درێژەپێدەری سروشتی و کلاسیک نییە. لە جەمسەرەکی دیکەوە نزیک دەبێتەوە لەو دیاردەیە.

خاڵکی تری گرنگ کە پێشتر ئاماژەم پێکرد بەڵام نەگەیشتمە ئەنجام ئەوەیە کە خەباتی ئابووری بوارێکە کە چینی کرێکار تیایدا پەروەردە کراوە و لە فەرهەنگانی ڕابەرایەتی کردنی خۆیدا و قسەکردنیش لە بارەی خۆیەوە تێدەگات. جگە لەوەش، بوارێکە کە مرۆڤ دەتوانێت تیایدا بە شێوەیەکی یاسایی خەبات بکات – هەرچەندە قورس بێت – ئەگەر بوارێک هەبێت کە مرۆڤ بتوانێت وەک کرێکارێک بە شێوەیەکی یاسایی تێیدا خەبات بکات، ئەوە بواری خەباتی ئابووریە. ئەگینا بەهیچ شێوەیەک لە خەباتی یاسایی دوور بخرێتەوە و ئەویش بچێت و چریک ڕابهنێت و لە شاخەوە بێت و شارەکان بگرێت. بەڵام ئەگەر باس لە تەکەکردنی کاری یاسایی و کاری نایاسایی بکەین، دەبێ ئەوە قبوڵ بکەین کە ئەو بوارە یاسایانە لە ئێراندا هەشتا خەباتی ئابووریە، یان خەباتی سندیکایی یان خەباتی بە ئاراستەی چینکی دیاریکراوی چینی کرێکار، وەک ژن، شارستانیە یان بەشی گەنجی چینی کرێکار.

حیزبی ئەمە ئەگەر بیەوێت ببێت بە کرێکاری، دەبێت لەم قۆناغدا بتوانێت کاری یاسایی بکات، ئەگەر بتوانێت کاری یاسایی بکات، ئەوا دەبێت بتوانێت ببێتە پشتنگی خەباتی ئابووری. من لەڕوە دەموێت ئەم خاڵانە بڵێمەوە ببەستەوە. واتە پێوەندیمان لەگەڵ کرێکارانی پشتنگ و پێوەستبوونمان بە بەشی پشتنگی چینی کرێکاری ئێران، بە حیزبی کەمۆنیستی ئەمەی ئێران، دەچێتە چینی کرێکار و هەستیارە بە خەباتی ئابووری ئەو چینە. هاوڕێ ئەمیر لە باسکیدا

بەسەر ئەم خاڵەدا ڕابگیشت و پەموایە ئەو دەرئەنجامەی مرۆڤ لە کۆتایی باسەکەدا بەدەستی هێنا جارێکی دیکە جەختی لەوە دەکردەوە کە "کرێکاران سیاسین" و هەرکەسێک کە ناڕەزایەتی باسی خەباتی ئابووری بکات، یان بیەوێت ڕەکخراوێکی تایبەت بە ڕەکبخات خەباتی ئابووری، لەوانەیە تەماتبار بکرێت بە ئیکۆنۆمیزم ئاگەر پشتیار بکات، یان ڕەکخستنی خەباتی ئابووری وەک پرسێکی بەپلە بە کۆمۆنیستەکانی ئەمڕۆ بزانێت. من پەم وانییە ئەمە ڕاست بێت.

پەم وانییە ناکۆکی ئەوتۆمان هەبێت. پەم وایە هەکارەکە ئەوەیە کە هاوڕێ ئەمیر ئارگیومێنتەکەی لە مشتومڕدا لەگەڵ ئیکۆنۆمیستەکاندا داشتووە. ئاگەر بە بەوای من تا ئەو شوێنەی کە پەیوەندی بە بزووتنەوەی کرێکارییەوە هەیە، بنەمای موناقەشەی ئەمە لای خۆبەخش و ڕەشنبیرانە. ڕاستگۆیانە پەم وانییە لە ئەرانئیکۆنۆمیستمان هەبێت. لەبەر هەمان ئەو هەکارانەی کە تە باست کرد، ئەمە بە هیچ شێوەیەک ئیکۆنۆمیزمان نییە. هەموو کەسێک بە مەبەستێک لەوێیە. هەرکەسێک باسی داواکاری ئابووری دەکات، ئازارێکی دیکەی هەیە. کرێکارێک کە دێت بڕێت هەشت سەعات کارم دەوێت، پەم وانییە پێنج کەس هەبێت، هەمووان سەریان دەبەدەرێت. بڕێام بە ئەوەیە کە نواندنی ئیکۆنۆمیزم بکات، لەو ڕوانگەیەوە کە "کرێکار بە شێوەیەکی نەریتی ئابووریە"، حیزب ناچارە ئابووری بکات بە ڕاکشانی دەسڕێات. من پەموانییە ئابووریناسێکی ڕووسی ساڵانی ١٩٠٦-١٩٠٥یش ئەوەندە ساویلکە نەبوو کە بیر لەوە بکاتەوە کە ئەستا سیاسەت ڕادەستی بەرژوازی لیبرال دەکەم و لە ئەستادا خەبات دەکەم بە ئابووریمان. مەبەستی ئەو بوو کە ئەمە ڕەگایە بە هەشتنەوەی کرێکاران، بە دزکردنە ناویان… و ئەوانیش دزیان کرد. لە شڕشدا ١٩١٧ مەنشەڤیکان گەورەتر و فراوانترن و ڕابەرانی کرێکارییان هەیە، بەلشەڤیکان کە ڕەفتارێکی جیاوازیان هەبووە ئەو کاریگەرییەیان نییە. ئەوە بزووتنەوەی کۆمیتەی کارگەکانە کە شوێنپێی بەلشەفیکان دەگەنتەوە بە کرێکاران و ئاگەرنا مامڕەکانیان لەگەڵ بزوتنەوەی ئابووری هەتا ئەو کاتە کۆمەکێکی وەهای بە پەیوەندی بەلشەفیکان بە چینی کرێکارەوە نەکردووە.

ئەگەر بەڕاستی بمانەوێت ئەمڕۆ بەشی پێشەنگی بزووتنەوەی کرێکاری ئێران ڕابکێشین، دەبێ هەستیاریی خۆمان بەرامبەر خەباتی ئابووریی چینی کرێکار و گرنگییەکەی زیاتر بکەین نەک دابەزین. دەرئەنجامەکەم ئەوەیە کە ئەم جۆرە فۆرمولاسیۆنە دایدەبەزێنێت.

بەشی دووەمی کاستەکە

پەم وایە زنجیرەیەک وتاری وەک تە وتت " سەندیکاکان کۆنەپارێزن" و منیش وتم " وا نییە" و هتد، ئەمانە هەنگاو هەر جۆرەی مشتومڕەکە و وردەکارییەکانی کەم هەنگ بکۆنەوە. من لێرەدا ئەوەندە ناکەمی نابینم کە یەکێکیان بڕە خەباتی ئابووری لێبیر بکە و سەندیکاکان کۆنەپارستن و ئەوی تریان بڕەت نەخەر. پەم وایە باسەکە لە شوێنکی تر. مشتومڕەکە لەسەر ئەوەیە کە چۆن جۆختی لەسەر دەکرێتەوە. پەم وایە سەلماز لە باسەکانیدا کەمێک خاڕەکەی هووتر کردۆتەوە و هەوڵی داوە هەمان قسە بکات.

کێشەکە لێرەدایە کاتێک کە پەپۆلیستەکان بەرەو بزووتنەوەی چینی کرێکار دەگەڕێن، هەڵە بەو هەی ئەوەی کە بەهایان بە خەباتی ئابووری چینی کرێکاریان دانەدەنا. ئەگەر بەهایان بدایە بە ئایدیایەکی دیاریکراوی هەڵکۆڕاوەیی، بە هادیەکی دیاریکراو لە خەبەختکردنی هەڵکۆڕاوەیی، بە هادیەک لە تێگەیشتن لە بەرژەوەندییە ئابووریەکانی چینی کرێکار، ، دەچوونە ناو ئەو گەڕەپانە، کە ئەو کارەیان نەیاندەکرد.

بزووتنەوەی پەپۆلیستەکان لەناو چینی کرێکاردا، دەستپێکردنی هەڵکۆڕاوی سیاسی خەیان بوو لە نەو کرێکاراندا. ئەو هەوڵەی کە بیر لە خەباتی ئابووری چینی کرێکار دەکاتەوە، دەبە وەک هەسایەک ئەو دیموکراسییە بەکاربهێنەت بە بنیاتنانی هەڵکۆڕاوی ناحیزبی، سەندیکای کرێکاری، کە بتوانەت بەرگری لە ئاستی ژیانی چینی کرێکار بکات یان مافەکانی لەو کەمەگایەدا بەرەوباشتری ببات . کەس وای نەکرد. منیش هەروەها وای بە دەچم کە پەیکار، هەزمەندەگان یان یەکگرتووی شەهشگەەانە(وحدت انقلابی) و هتد، هەندە لەخەمی خەباتی ئابووری چینی کرێکاردا بووون، کە یەکەیزی کەمۆنیستی(وەحدت کمونیستی)لە خەمی خەباتی سەسیالیستیدا بوو.واتە هیچ. واتە تەنها قسەیان لەسەر کرد. چونکە ئەگەر کەسێک بەهاستی خەمی شتێکی بەت، ئەوا دەست دەکات بە هەڵکۆڕاوەبردن و پراکتیزەکردنی. یەکێتی کەمۆنیستەکان نەسەسیالیزمەکەیان پراکتیزە دەکرد و نە بە جددی بەدوای بزووتنەوەیەکی کرێکاری بەلایەندا هەیشتن کە لەسەر بنەمای زنجیرەیەک داواکاری ئابووری یان ئابووری-یاساییەوە بوون. ئامانجی سەرەکی کاری هەڵکۆڕاوەیی هاکەشانی کرێکاران بوو. ئەمەش وەک سەلماز گوتوویەتی، ئەوان بە هەنگەکی ئیکەنەمیستیان پە دەبەخشەت، چونکە ناچارن بەنە ئەوە بە ئەوەی خەرو قوربانی بدەن بە کرێکاران، ئەمە شوێن کەوتە-ئیسمە. ئەمەش بەو مانایەیە کە ئەم ئەم شوێنکەوتە-یسمە هەنگدانەوەی تەواوەتی پەپۆلیزم و سکتاریزمی

ئەوانە، و بە هیچ شێوەیەک نرخ دانەنانیان بە خەباتی چینی کرێکار-وەک چینی کرێکار لە پێگەی فرەشیاری کاردا. ئەوان بە هیچ شێوەیەک بەها بە ئەو کارە دانانێن و تەنانەت ئەم وشیاریەش بەرز ناکەنەوە.

یەکێک لە ئارگیومێنتەکانی من – کە لە ئارگیومێنتی هاوڕێ ئەمیردا کەم ڕەنگ بوو – ئەوەیە کە وشیاری چینی کرێکار خۆی وەک فرەشیاری کار پێش هەشیاری خۆی وەک فەرمانڕەوای کۆمەڵگەی نوێ دەکەوێت و هتد. پێم وایە پێشی دەکەوێت، نەک تەنیا لە ڕووی مێژوویەوە، بەڵکو تەنانەت لە هەموو قۆناغ و سەردەمانێکدا. واتە من ناتوانم بە خەیاڵمدا بێت کرێکارێک کە لە چەمکی "چین لەناو خۆیدا" تێنەگەیشتبێت، کە "من و ئەو کرێکارەی تر یەک جۆر مرۆڤین"، "من و حەسەن و تەقی یەک جۆر مرۆڤین". ، کە کرێکاران لەبەردەم بەرژوازی، لەبەردەم خاوەنکاردا، لەبەردەم دەوڵەتدا، لە جۆرێک، جۆرێک لە دیاردەیەک تێناگات، بەڵام لە وەرگرتنی حکومەت و ڕووخاندنی خاوەن دارێتی تێبگات، سیاسەتی سۆسیالیستی و جۆرێکی دیاریکراو لە مەدڵی سۆسیالیزم، لە مارکسیزم شڕشگێڕکەیەوە تێبگات.

لێرەدا بە بۆچوونی من ئەو سیاسەتەی کە هاوڕێ ئەمیر بەهای پەدەدات – لە بەرامبەر وشیاری خەبەخۆ و ئابووری چینەکەدا – سیاسەتێکی دیموکراتییە. بەڵاستی باسی لینین لەسەر "چی بکەین؟" ئەوە بوو. لە "چی بکەیندا؟" لینین لەبەرانبەر باسی خەباتی ئابووری، باسی بە خەباتی دیموکراسی، خەبات بۆ سیاسەتی دەموکراتیک، بۆ دیموکراسی، مناقەشە دەکات. کەسمان نەبینیوە لە بەرامبەر خەباتی ئابووری و داخوازی ئابووری چینی کرێکاردا بڵێت، ئەوەندە تۆخ مەکەنەوە و بە خەباتی سۆسیالیزمەوە بچەسپێن! ریک لینین لە هەمان "چی بکەیندا؟" ئەم جۆرە خەباتە بۆ سۆسیالیستی ناودەبات، بۆ پلەیەک لە کەمتەرخەمی، واتە ئەو خەباتەی کە چینی کرێکار تەنیا بۆ خۆی ئەنجامی دەدات. بۆ کرێکار دەبێ تەنها هەر بەم جۆرە خەباتەوە مەچەسپی، بەڵکو خەباتێک کە دەبێ بشۆڕەیەکی گشتی بۆ کۆمەڵگا بکەیت، بۆ ڕزگاربوون لە ستەمکاری تزاری ئەنجامی بدەیت ببینیت! باسی " چی بکەین؟" من بەم شۆڕەیە لەی تێدەگەم. سروشتییە، چونکە لەو بزووتنەوەیەدا ئەم مەیلە باڵادەستە. ئەمە لەم بزووتنەوەیەدا لە لایەکی تریشەوە خەریکین دەرئەکەوین. ئەم چینە کرێکارە جارێکیش لە مێژووی خۆیدا نەیگوتووە کە من چیم دەمەوێت، تەنانەت نەمانتوانیوە سێ ساڵ لەسەر یەک بەدوایدا بگەڕین. چینی کرێکار نە ڕەخنەگرەوەکەی هەبوو، نە حیزبەکەی، نە ئەوژینگە سیاسییەی هەبووە کە بە ئاسانی دەتوانرێ بڵێین من وەک کرێکارێک هیچ لە قسەکانم کەم ناکەمەوە-

بەلامەوە گرینگ نییە چ حکوومەتێك لە دەسەڵاتدایە.
یەکەک لە کێشەکانی ئەمەی بانگەشەی ئەمە چییە؟ ڕوونکردنەوەی ئەوەی کە ئەمە ئەم مافانەمان دەوێت، ئێستا کە هەر حکومەتێک لە دەسەڵاتدا بێت... کەس لە ئەمەوە لێم شتێ تێناگات. هەمووان دڵنیان باشە لە کۆتاییدا هیچ ڕوگەیەکی تر نییە جگە لە ڕووخاندنیان! قسەکردن لەسەر هەشت کاتژمێر کار و چل کاتژمێر لە هەفتەیەکدا یان پارەی بیمەی مانای چییە ؟! ئایا دەتوانرێت ئەمانە بەبێ ڕووخاندن وەربگیرێت ؟! هەروەها دڵنیای نەخێر ناتوانرێت یەکسەر وەربگیرێت، ئەویش یەکسەر بەو ئەنجامە دەگا کە ئەو کاتە ئێم بابەتێ بەجێ بهێڵێ و پابەند بە باسی ڕووخاندنەوە!

من دڵنیام ئۆگەر لە بەرامبەر ئێم خەباتە ئابووریەی چینی کرێکاردا، خەباتی چینایەتی و بەم مانایە خەباتی سیاسی چینی کرێکار بە دەسەڵاتی پرۆلیتاریا لەبەرچاو بگرن، ئەوا ئەو دووانە بە هیچ شێوەیەک دژایەتی یەکتر ناکەن، بە هیچ شێوەیەک بە یەکتر نابن. واتێ بە من زەحمەتە بیهێنمە پێش چاوم کە چینی کرێکار کە بۆگشتی ناتوانێت خۆی وەک فرەشیاری هەزی کار پێناسە بکات و کەمترین داواکارییەکانی خۆی دەربڕێت، چۆن بتوانێت ببڕێتە شۆشێکی سۆسیالیستیەوە. بە بۆای من ئێم هەشیارییە لەناو چینی کرێکاری ئێران لەئادەبەدەر لاوازە. کاتێک ئەمە لۆگۆی چینی کرێکاری بەریتانیا بەراورد دەکەین، دڵنین "دژە ئیمپریالیزم" کە وشیاری چینایەتی پێنەبەخشین، "دژە ستەم" کە وشیاری چینایەتی پێنەبەخشین.

ئۆگەر تەنها بتوانێت بڕیت هەر وشیاری چینایەتی خۆی، من پێم وایە کرێکاری بەریتانی دیان هەنگاو لە پێش کرێکاری ئێرانەوەیە. چونکە لانی کەم دەزانێت کە لە کەمپەگای ئینگلیزدا جۆرێکی دیاریکراو لە مرۆڤ هەیە، ئەویش ئەو دەزانێت. بەڵام پێی وایە ئێم جۆرە پیاوە تایبەتە تەنیا دەبێ جۆرە دەستەوەردانێکی دیاریکراو لەم کەمپەگایەدا بکات، جا حکومەت بڕیوبەرێت یان هەرچییەک بێت. بەڵام لانیکەم دەزانێت کرێکار مەبەستی چییە، دەزانێت کرێکار چییە و کرێکار چۆن. ئەو دەزانێت لە شوێنێکی دیاریکراودا لەدەست دانی دوو ریاڵ واتای چییە. ئەو دەزانێت هاتنە سەر دەسەڵاتی ئێم یان ئەو کەسە مانای چییە. پەیوەندی نێوان خۆشگوزەرانی و تەندروستی و مووچەکەی دەزانێت. ئەمانە دەزانێت. ئەو هەشیارییە چینایەتییەی چینی کرێکاری ئێران لاوازە. لەبەرامبەردا هەشیاری گشتی-جەماوەری، سیاسی-دیموکراتیکی بەهێزە. من ئەمە قبوڵ دەکەم. با بڵێین بەڵێ و ڕژەمە پاوانخوازەکان بەوخۆنین. بەڵام چی لە شوێنی ئەو دادەنیت؟

چینەکە هەژێک دوای هووخاندنی ناتوانێت قەڵای خۆی بگرێتەوە و لە هووی مەژوویشەوە نەیتوانیوە ئەو کارە بکات. ئەو لە ژێر ئەو وەهمەدایە کە فەرمی کار ستەمکارییە، ئەگینا هەموو خەڵکی کەمەگا تەدەگەن کە کرێکار دەبێ باش بێت! ئەو لەوە تێناگات کە وا نییە. چونکە تەنوانینی ئەو بۆ بەرژوازی لاوازە، بەهەمان ئاست کە هوانینی بۆ چینایەتی بونی خۆی لاوازە.

بۆچی هەشتا بەشەک لە خەباتمان دژی شەشگەڵی هوکمڕانی دژی هژمیەکانە؟ چونکە چینی کرێکار وا بیردەکاتەوە. ئەگەر کرێکارانی شەشگەڵە دژە هژمەکی هووکەشیان نیشان نەدابا، باشتر بەرژوازی دەناسی، ئەگەر تەنیا موجاهیدین شەشەکی هووکەشی دژە هژمی هەبوایە، ئەمە کەشێکی ئەوتەمان نەدەبوو. کەشی ئەمە ئەوەیە کە کرێکارەکە دێتە دەرەوە و سەاو لە خومەینی دەکات، یان دەچێتە پشت ئەپەزیسیۆنی بەمب هاوێژ.

پەموایە سەلماز هاست دەکات، ئەو حیزبی کە بەها بە خەباتی ئابووری دەدات، کەمەک دەزگای فیکری-پراکتیکی بۆ داواکاری ئابووری دەکەشێت. فشار دەخاتە سەرمان و هەرگیز نەمانگوتووە ئەمە کەشی ئەمە نییە. لەخوارەوە فشار دەخاتە سەر ئەمە، ئەمەش ناتوانین... ئەمە واقیعی حیزبەکەمانە. لەخوارەوە دەڵێت: "بەرژەوەندیی تایبەت"، "یاسای کار"، "پلانەکانی پەلەنکردنی کار" و ئەمە بەدەنگین. مەگەر کە خۆی لەخوارەوە بنوسێت وئەمەش بیەازنینەوە و لەباوکراوەکەماندا باوی بکەینەوە.

پەویستە ئەم حیزبە لەم بارەیەوە نیگەران بێت. ئەگەرنا لەناکاو لە خوارەوەی خۆی دادەبڕێت. با بەم شێوەیە بیەەم؛ ئەگەر ئەم دەخەبردەوام بێت،کرێکارانی بەشی ناوەوەی لە وەاتەکەمان هووبەووی کەمیتەی هەکخستن و هابرایەتیمان دەبڕتەوە. بەشی کرێکاران دەڵێت من لەگەڵ کرێکارانم، من تەکەڵەیەکم لەوان، دەمەوێت خەباتیان بکەم بە خەباتێکی سەسیالیستی، لەکاتێکدا کە ئەوە هیچ سیاسەتێکتان نەبڕێت،تەنازانی کە ئەبڕێت چۆن بەشەوێن شوراکانەوەبم ، ئەوە نازانیت کە ئەبڕێت بۆچ شێوەیەک بەشداری لە خەباتی یاسایی بکەم.ئەوە نازانن کە ئەبڕێت چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەو کەسانە بکەم کە دەیانەوێت سەندیکا پێکبهێنن. هیچ کام لەمانەمان پێ ناڵێین؟ هونە کە من بۆچێتان دەهێم و بە دوای ئەو کەسدا دەڕێم کە وەامی ئەم پرسیارانە دەداتەوە.
ئارگومێنتی منیش لەرەدایە. ململانێی ئەمە لەگەڵ هەر هەوتێکدا لەسەر ئەو جۆرە وەامەیە کە دەتوانین بە یەک پرس بیدەینەوە، نەک

ئەوەی کە پرسکانمان جیاواز بن. ئاگەر قبووڵی بکەین کە پرسکانی خەباتی ئابووری بابەتی ئێمەن، ئەوا ململانێی ئێمە لەگەڵ ئابووری نوێ مانای هەیە. کەواتە سنووردارکردنی ئێمە لەگەڵ ئیکەنەمیزمدا پەیوەندی لەسەر ئەوە نییە کە سیاسەت گرنگتر بێت یان ئابووری، بەڵکو پەیوەندی لەسەر ئەوەیە کە ئابووری چۆن گۆشە دەکات. ئەوە ئابووری ڕووسیا بوو کە مشتومڕی لەسەر ئەوە دەکرد کە ئایا سیاسەت گرنگترە یان ئابووری. ناکۆکی ئێمە لەگەڵ ئیکەنەمیزمی ئەرانیدا ناکرێت لەسەر ئێم بنەمایە بێت. کۆمەنیزمی ئەرانی، بە پێناسە، بە وتەی ئەمیر خەشی، زۆر سیاسیشە، واتە ئێمە ئیکەنەمیستێکی وەک ئیکەنەمیستەکانی ڕووسیامان نییە. ناکۆکیی ئێمە لەگەڵ ئابوریناسە ئەرانییەکاندایە، لەگەڵ ئەی کارگەر و ئەزمەندگاندایە و هتد، بە تەواوی لەسەر ئەوەیە کە بەڕاستی دەبێ چ جۆرە ئەکخراوێکی ناحزبی بنیات بنرێت و دەست بەرکاری بنیات نانی بکرێت. هەرئەو بۆچوونانەی کە بە خەباتی ئابووری یان خەبەخەی دەدەن ناتوانێت بە باشی سنووری ئێمە بکێشێت. من مەبەستم ئەوە نییە چاوم دابخەم لەسەر ئەو ڕاستییە دەرکەوتووی – نەک تەنها فەرمکی، بەڵکو لە ناوەندەکی ئابوریناسانەی کارکانیان لە چینی کرێکاردا – و بەم گرنگ نییە. من ئێمە بە تەواوی قبوڵ دەکەم. بەڵام دەموڕێت بەم کە هەشتا ئێمە وەک تەواو نییە. واتە لەدانی ئێمەی کە، ئێم قسانەی تە بەبەرانبەر بە "چی بکرێت؟" بە تەواوەتی ئیکەنەمیستیە، دەردەک چارەسەر ناکات. لایەکەی تریش دەبێ باش بزانێ ئەی خێت بێ، ئەستا کە ئابووری پراکتیکەکان لەبیری ئێم قسانەی منداڵن. تا دەتوانێت نەفرێت لە ئیکەنەمیست بکە! نەمن بە ئێمە ئێم ئیکەنەمیزم، نە ئەویش کەسەرکی کرێکارە چالاکەکانی ناو پیشەسازی چاپەمەنیە! بە ئێمە دەڵێن پرۆلیتاریا، پێت دەڵێین ڕۆشنبیری ناو چین! ناونیشانێک کە بە تەوە دڵکێت. بە بەوای من ئاگەر وەڵامی ئێم پرسیارەمان لەبەردەستدا نەبێت، ئەو ناونیشانە بە ئێمەوە دڵکێت.

لێرەدا باسێک لەسەر سروشتی کەنەپەرستانە یان ناکەنەپەرستانەی یەکێتیەکان کرا، کە پێموایە لە هەردوولا هەڵەیە. ئارگومێنتێک دەڵێت کەنەپەرستانەیە و ئەوی دیکەشیان دەڵێت بەهیچ شێوەیەک کەنەپەرستانە نییە. پێم وایە لە زۆر شوێنیشدا کەنەپەرستانەیە. تەنانەت ئەو بزووتنەوەی سەندیکایانەی زۆردیش نین کەنەپەرستانەیە.لەڕاستیدا ئەوە بەندە بەوەی کە لەگەڵ کام پراکتیکی کۆمەڵایەتی هەر ئیستا بڕاوردی دەکێت.. ئاگەر کەسێک بزوتنەوەی سەندیکایی لە بڕیتانیا بە کەنەپەرست ناودەبات، من دەڵێم قسەی بەمانا دەکێت. چونکە ئەبە بەڵی کاتێک ئێم دارە لە

چینی کرێکار وەردەگریت کام دارت خستە ژێر قەڵەی؟ دەبێت بزانین بزووتنەوەی سەندیکایی لە بەرانبەر کام بزووتنەوەی تری چینی کرێکاردابون بەخەی دەبەخشێت؟ بزووتنەوەی سەندیکایی لە بەریتانیا، لەبەرانبەر هیچ بزووتنەوەیەکی دیکەدایە، خەی پێک دەهێنێت. کەواتە هەرکەسێک هاتبێت بۆ دیموکراتیزەکردنی سەندیکاکە – ئێستا لە نەتینگام زۆر کەسی دیکە سەندیکایان پێکهێناوە و ناڕازایەتیان دەربڕیوە کە سەندیکای کانگرەکان دیموکراتی نییە – لەسەر هەڵەی مارگریت تاچەر. منیش دەڵێم سەندیکاکان دیموکراسی نین. بەڵام بەڵاستی کاتێک ئەوە هیچ یەکێتییەکی دیموکراتی شکستخواردوست ناکەن، کاتێک بزووتنەوەی کەمینیستی هیچ سەرکردایەتییەکی دیموکراسی-ئابووری بەسەر چینی کرێکاردا ناسەپێنێت، خودی خەبات دژی سەندیکاکان تا ئەڵێ لەسەر خاڵی "دیموکراسی ئەڵێ واتە تاچەریزم"ە. ئەمەویت بڵێم مرۆڤ ئەبێت هەمیشە بزانێت کە لە بەرامبەر چ پراکتیکێکدا کە بڵاستی بوونی هەیە، بەراوردی دیاردەیێک بە ناوی کۆنەپەرستانە و دژە شۆش و هتد، وە دەکات؟ ئەگەر بمانەوێت هەربەو شێوەیە قسەکانیشی بکەین، واتە لەسەر بنەمای تیەری و ئەوەی کە مرۆڤ پرەنسیپدارکان دەبە چی بیێن، زۆر شت کۆنەپەرستانەن. لەوانەش هەموو بزووتنەوەکانی ئەفریقای باشوور، بە تەواوی کۆنەپەرستانەیە. هەموو بزووتنەوەی ئەرلەندا کۆنەپەرستانەیە. هەموو بزووتنەوە سەندیکاییەکان لە بەریتانیا لەم حسابەوە کۆنەپەرستانەیە. ئەی ناسیۆنالیزم کۆنەپەرست نییە؟ ناسیۆنالیزم، هەروەها لە ئینگلتەرا؟ ئەو یەکێتیانە ناسیۆنالیزمی تەواویان هەیە. ئایا ئیفەرمخوازی و پەرلەمانتاریزمیش دیاردەی کۆنەپەرستانە نین؟ ئەوانیش ئەمانیان هەیە.

بڵام کێشەکە لەوەدایە ئەگەر کۆنەپەرست و دژە کۆنەپەرست و شۆش و دژە شۆش لەسەر بنەمای فەرمولەکردنی ئامانجی چینەکان لە ئاستێکی دیاریکراوی ناو کەمپەگادا لەبەرچاو بگرین و ئەم چینانە و ئیزبەندی چینایەتی لە پشت ئەم فەرمولاسیۆنانەوە نەبینین، ئەوا وێنەی کێشەی زۆر دەبینەوە. بە نموونە خودی شۆشی ئێران بە فەرمولەی "دەبە حکووماتی ئیسلامی دابمەزرێت" دەبێتە بزووتنەوەیەکی کۆنەپەرستانە.

من دەڵێم بەو پێیەی ئەو فەرمولەکردنە کۆنەپەرستانەیە، یان لانی کەم شۆشگەرانە، ناشۆشگەرانە، ئیفەرمخوازی، پەرلەمانتاریستی، تاکە فۆرمی ناڕازایەتی چینی ئەمڕۆیە، چیتر پێموانییە بتوانرێت پێی بڵێین کۆنەپەرستانە. تەنها ئەوەی کە دەتوانرێت لەبارەی چەپی

ئەوروپاوە بگوترێ ئەوەیە کە ڕەبازی ئەم سیستەمە ڕەگەی پێدەدات وەک تاکە فۆرمی ناڕەزایەتی چینی کرێکار لە ئەوروپا بمێنێتەوە. ئەگەرنا دەتوانین بڵێین، نەخێر بە، سەندیکاکان، و بە نموونە باسی بزووتنەوەی کۆبونەوەی گشتی، یان باسی بە بزووتنەوەی سەرکی بشکان. باسی ناتوانین قسەیەکی وا بکەین.

لە ئێرانیدا ئەگەر بتوانین بزووتنەوەی کۆبونەوەی گشتی و بزووتنەوەی شورایی پەروەردە بکەین، دەتوانین بە ڕوونی بڵێین کە بزووتنەوەی سەندیکایی کۆنەپەرستانەیە – ئەگەر ئەوەمان کردبێت. واتە ئەگەر هەر لەو ساتەدا کە بزووتنەوەی کۆبونەوەی گشتی لە ئێران دادەمەزرێت، کرێکاران لە کۆبونەوەی گشتیدا دیموکراسی ڕاستەوخۆ مومارەسە بکەن، هەر لەو کاتەدا کە سەرانی ئەم بزووتنەوەیە کۆبونەوەی گشتییان هەیە، ئەوا لە ئاستی سەرتاسەیدا شورایەک پێکدەهێنن و هەوەستی سیاسی وەردەگرن، و بەتەنها گرنگی بە ئابووری نادەن و خەیان بە حیزبەکانەوە دەبەستنەوە و کار دەکەن.لەم دەخەدا کەسێک دێت و دەڵێت دەمەوێت سەندیکای کرێکارانی قوماش لە تاران دەست پێبکات. ئەمە دەڵێین ئەوەی تە دەتەوێت بیکەیت کۆنەپەرسانەیە پیاوی حسابزان!

بە بەچوونی من یەکێتییەک ناتوانرێت تەنیا لەسەر بنەمای فۆرمەکەی یان پێناسە کلاسیکییەکەی حوکمی کۆنەپەرست بونی یان کۆنەپەرست نەبونی بەسەردا بسەپێنیت. بۆیە ئەی من لە دوا باسی هاوڕێمیردا ئەم دیوەی باسەکە ئەستا لاواز دێتە بەرچاو. ئەمە وەڵامی بزووتنەوەکەیە. دەتوانرێت بەم بنەمایە بە بەهێندێک سەندیکا بوترێت کۆنەپەرستانە، لەنێویاندا بزووتنەوەی سەندیکایی لە ئەمریکای ئەمڕدا.
واتە بزووتنەوەی سەندیکای ئەمریکی بە بەراورد بە بزووتنەوەی دژە جەنگی ڤێتنام، هێزێکی کۆنەپەرستە. بزووتنەوەی سەندیکایی لە ئەمریکا لە ئەستادا بزووتنەوەیەکی کۆنەپەرستانە-چەتەییە بە بەراورد بە هەر بزووتنەوەیەکی دیکەی مافی مرۆڤ. باسەم لە ئینگلتەرا ئەمە وا نییە، لە فەرەنسا کەمتەر. بزووتنەوەی سەندیکایی لە پۆڵەندا، بە بۆای من، بە هیچ شێوەیەک کۆنەپەرستانە نییە، لە کاتێکدا تۆاوی فەرمولەکردنی ئامانجکانی، کۆنەپەرستانەیە بە بەراورد لەگەڵ ئەوەی لە پۆڵەندا ڕوویدا.

بۆچی ئەمە دەڵێم؟ چونکە تاکە فۆرمی مومکین لە تیۆری ناڕەزایەتی چینایەتی ئەمەیە. ناتوانم بە سادەیی بەم شتە بڵێم کاردانەوە. باسەم ئەگەر فەرمکی تر هەبێت و بتوانیت نیشانی بدەیت کە ئەم

فەرمی دەرکەوتنە لەبەرانبەر ئەو فەرمانڕەوایەی دەرکەوتن، بەدیلی یەکترن، ئەوا بە هاوونی، تەنانەت ئاگەر زەردیش نەبێت و زوباتۆف [Zubatov] و هتد. پێنجەمیش نەبێت [1]. و ئاگەر زەر نیاز پاکیش بێت، ئاشکاوانە بڵێم، بزووتنەوەیەکی کۆنەپەرستانەیە لەلایەن بەرژوازییەوە، کە لە ئاستیدا، لەو سەردەمانەدا یەکسەر لەلایەن بەرژوازییەوە پشتگیری دەکرێت.

بە هەر حاڵ من جیاوازییەکی ئەوتۆ لەگەڵ ئارگیومێنتی هاوڕێ ئەمیر نابینم، هەروەها وەک هاوڕێ ڕەزا ئەو ئارگیومێنتە ناخەمە دەخی جەمسەرگیریەوە بە ئەوەی بانگەشەی ئەوە بکەم کە بە نموونە هەرش کراوەتە سەر داواکارییە ئابووریەکانی چینی کرێکار ، یان پۆیستیی کارکردن لەناو بزووتنەوەی چینی کرێکاردا هەرشی کراوەتە سەر، یان هەرش کراوەتە سەرگرنگی داواکارییەکانی کرێکاران. بەڵام هەر فەرمولەکردنێکی باسی ئەمە لەبارەی ڕەکخراوە ناحزبییەکانەوە، لەبەرانبەر ئیکانەمیزم، بە شێوەیەکی سروشتی ئەمە لە تێنیشت ڕەوتگەلێکەوە دادەنێت کە زەر دوورن لە چینی کرێکار و جیا لە چینی کرێکار. بەڵاستی لەم قۆناغەدا هەر باسێکی هەمەلایەنەی ڕەکخراوە ناحزبییەکان دەبە بمان خاتەکناری ئەو هەزانەی کە دەیانەوێت چینی کرێکار بە شێوەی ناحزبی ڕەکبخەن نەک بە پێچەوانەوە. دەرئەنجامی گشتی من لە باسەکە – ئەو باسەی کە هاوڕێ ئەمیر لەردا پێشکەشی کرد نەک لە ڕەژنامەدا – ئەوە بوو کە باش بوو بەدەنگ بین لەوەی کە ئەمە لەبارەی شوراو هتد چی دەڵێین، سەرەڕای ئەوەش لە شکست پەهەنانی خەباتی تریدیۆنیدا،شتەکی لە بابەتەکە بەجێ نەهێشتوە . ئارگومێنتی من ئەوەیە کە بڵاستی ئەم مەترسییە زەر زیاتر هەڕەشەمان لەدەکات.

با خاڵەکی تریش بڵێم؛ بە بەوای من جەختکردنەوە لەسەر پۆیستی کاری ناحزبی لە نەو کرێکاراندا نابێت لە باتالیاوە[۲] وەربگیرێت، مەگەر بمانەوێت بە تایبەتی چوارچێوەی ئەوروپی لەبەرچاو بگرین. بە ئەمە دەڵێم؟ چونکە باتالیا لە هاوکێی بزووتنەوەیەکی پپالیستی-دیموکراسیەوە نییە کە بزووتنەوەی سندیکا ڕێت بکاتەوە. بەڵکو ئەوە بەرنامەی لانی زەرکەیەتی کە بزووتنەوەی سندیکای کرێکاری ڕەتدەکاتەوە. لە "چی بکەین؟ لینین لە بەرانبەر بزووتنەوەی تایبەتی تری کرێکاریدا ، ئاماژەکانی بەرنامەی لانی کەمی وەک بزووتنەوەیەکی سیاسی چینەکە دادەنێت و ئەوەش ئەوەیە کە لەلایەن بزووتنەوەی فیدایەکان و هتد سەهەم و هتد، لە بەرانبەر بزووتنەوەی چیندا. گشتنراوە واتە دووری بزووتنەوەی کەمنیستی لە

ئەران لە بزووتنەوەی کرێکاری لەبار ئەوە نییە کە زۆر سۆسیالیستیە، ئەوەندە سۆسیالیستە کە نایەوێت ئەم کارانە بکات. بە هەی ئەوپەڕی دژە دیکتاتۆر بونەوە بزووتنەوەی گشتی-دیموکراتیکەوەیە کە بەها بە یەکگرتوویی ناوخۆیی چینی کرێکار نادات و ئەمش ئەرکی ئەمە قورستر دەکات.

ئەگەر بتەوێت لەگەڵ خودی باتالیا موناقەشە بکەیت، دیبەیتەکە لەسەر بەشداربوون، لەسەر پراکتیکییەتی ڕەکخستنی حیزبی دەبێت. ئەگەر مشتومە لەگەڵ پەپلیزمی ئەرانی بە تەواوی لەسەر بزووتنەوەی تەکەایی و شوناسی سەربەخۆی چینی کرێکار بێت. پەدەچێت ئەمە ئاستەکی دیکەی ئەبستراکت بێت. پەم وایە ئەمە مترسیەکە کە تا ئێستاش هەڕەشەمان لەدەکات.

ڕەنگە لە ئەمەوە تێبگەین کە حزبی کۆمۆنیست سەردەمێک چووە لای چینی کرێکار، ئێستا کە شۆڕش ڕوویداوە، بە هەزی ڕەکخراوەیی خۆی دەچێتە لای هەمووان. ڕوونە لەو سەردەمەدا نابێت بکەوێتە ئەو پەگەی ئیکۆنۆمیزمە کە لەو قۆناغەدا پاشکۆی پەپلیزمە. لە هەمان کاتدا نابێت بکەوێتە پلەیەک لە نا پەویستیی چینی کرێکار و دەربەینی ناحیزبی و جەماوەرکەی لە خەباتدا.

---

[۱] "هەی پەنج" – مەیلی "کرێکار-کرێکار" بە تایبەت مەندی دەرکەوتووی گاێتجای ڕەشنبیر ، سووکایەتی تیەری و ڕەزلەنانی دەستی قەیشاو ناسرابوو، بە "هەی پەنجەم" ناسرابوو.

[۲] تا ئێستا نەمانتوانیوە هیچ زانیاریەکی دیاریکراو لەسەر باتالیا بەدەست بهێنین کە لەم باسەدا چەند جارێک باسی لەوە کراوە. ئەگەر شتێکتان لەبارەی باتالیاوە دەزانن، تکایە ئاگادارمان بکەنەوە.

ئەم بابەتە لەبنەڕەدا زارکیە. ئەم دەقە لە فایلێکی دەنگییەوە لەلایەن دەنیس ئازادەوە نووسراوە و لەلایەن بەرپرسی سایتی ئەرشیفی گشتی بەرهەمکانی مەنسوور حکمەتەوە دەستکاری کراوە. ئەم سیمینارە لە مانگی ئەیلولی ساڵی ۱۹۸۵ بەڕێوەچوو.

وەڵامی نامەی چاوەڕوانی جەلالی میرزا کەریم...

((منادەکی لە خەم دەخسیو...
بە خوێنی نە سایی ئازارمان گەشکراو
بە (بارزان)، بە (کوردە)، بە (شەش) ناونراو
بەڵام هەشتا باوکنەدیو
پرسیار... لە گەروودا تەزیو
وەڵام... لە چاوی ناو دەرگای خەویا گریو))
-کام دە؟ کام کاروانی ئازارمان تێی هەنا
کام هەواڵی؟ پرسیی مەرگی پێشمەرگەکانمان تێی هەنا
دەگا! هاتیت! چیت بە هانین؟
پەدە! هاتیت! چیت بە چانین؟
((گوڵاڵەی دەنگ...
لە شەپۆلی دووکەڵا چاوی هەڵهەنا
سەبەری دەنگ...
بە شانیی گە پرچی ئاسیی دائەهەنا
زمانی زەنگ...
هەنگاوی وشیی سنگی کاروانی دەی هەڵئەهەنا))
-گەیی سەنگەر منی هەنا
هەناسیی کیشوەری باوەڕ منی هەنا
من هەواڵی بنکەکانم
بە هەناون
من وێنیی شەهیدەکانم
بە هەناون
هەموو ئاڵان... هەموو ناون.
((ماڵ... بە دەگا، گوڵ ناگرێ
پەنجەرەی سنگ، شیعر ناڵێ
باڵای خەمی باوەگوڵگوڵ
بە (ئەرپە) ناوە گە ناگرێ))
-دایە! بە دەنگ هەنابی
بەچی بە ئەرپە ناگری

((گریان هەورەکی نزیکە...
ئەرپە بە دایک چیرەکە
هەنگاو... بە ...ی مەرگ... دەدارە
تەنیا گەرانی بە مەژووی شیعروتن... پەلامارە))
-کۆم ئەمە هەموو ...ژە
دەیان ئەرپە لەناو دەمان ئەنێرە
کۆم! ئەرپە
لەم شاردا بەتە چرپە
((فرمێسکی شار...
...چکە ئەگرە.
لقی هاوار...
گوڵا...ی بروسکە ئەگرە
بانی هەور...
بارەو دڵزەخی گە ئەف...
ن...ی تەور...
چرپەی سنگ دارستانی چە هەئەد...
شەقام... ... بە ...بوار ئەگرە
...بوار... یەخەی دیوار ئەگرە))
-بە فرمێسکی لقی بانای ن...ی شەقام
زامەکانی نەسا...ی خەم ناشواتەوە؟
بە ...چکەگوڵا...ی بارەو چرپەی ...بوار
بە ...ی باخی چەماخەدار ناباتەوە؟
((شار نازانە... ش...سوارە...
بە... گە لە چاوی ئەبارە
دایک نازانە بچی کوە
لە (ئەرپە) ناوە ئەپرس...
پرسیار لە وەڵام ئەترس...
وەڵام لە ن...ی خەی هەدە))

- ئەبە دیوار
وێنە و دروشمی خوێنی پیا هەواسرە
ئەبە ...بوار
ئاگری تە بەردرابە
ئەبە دەنگ... وشەی گەرانیی خەی بنووسە
گەرانی... لە نەتە و ئاوازە پرسە
کەی ئەوترەم؟
ئەبە گوللە وەڵی تفەنگی خەی ببە

تفەنگ… بە سەنگەری بڵێ:
کەی ئەتەقێم؟
ئەبە شیعر… بنڵێنە
کەی ئەنووسرێم؟
ئەبە شەش… هەموو دنیا بجووڵێنە
بگرمێنە
بڵێ: بەچی هەڵناگیرسێم؟
((شار تینووە…
تینووی چڕێ خوێنی پڕەی شەشی سەرهەڵگرتووە
سەرهەڵگرتووی ڕەی درێژی
بست بست زامی ئاگرەژی
…… بەرەو کەوە
دەنگ سووتووە
گەڵ سرکەیی بارانێکە نەهاتووە
گوللە بەنی گوە هەڵئەمژێ
بزە چزەی هەنگ ئەکوژێ
…… خوێن تەنیا سووراوی لەوە))
-ئەم شەقام و کەڵانانە جە ناهەقم…
ئەمنمەوە
…… گوایە وەڕم
بڵەام… سووتووی هاوارەکم، ناتوەمەوە
وەڕم بە دوای دەرگای کەشکی پەکەنینا
نەء، شیعرەکی ئاگرینا.
((تەرمی هەوەستەک هاتوە
تینوو، ئاگر لە چاوی گریاناویا ئەخواتەوە
(بەری ئاسمان هەور و تەمە
عالەم دەی پە لە غەمە
بە شەهیدانی وەتەن…)*
-مەگرین، هەیە داستانی مەرگی گیڤارا
بکات بە گیانی هەناسەی زامی شارا
سەراخی سوار… ژان ئەچنە
بزە لە بەردەم پەیکەری گریانەکا… ئەگرینە
مەی… فرمێسکە… تیلەی چاو ئەبزەکنە
چاو… زنای ئازار هەڵئەسنە.
پرسە… بە شەهید ڕەک مەخەن
چەند قوربان بدەن هەر کەمە
ئامانج زینە… ڕەگا مەمە.

*ئەم کەپلەیە وەرگیراوە.

تێبینی: ئەم شیعرەم لە دەفتەرێکی هەشنووسی: (جەلالی میرزا کەریم) وەرگرتووە، کە (سەرخەت سیروان نەورەسی) خوشکەزای پێی داوم. پەدەچێ شیعرەکە دوادانەشتن نەبێت، چونکە لە زەر شوێندا دەو کەپلەی هەش کردووەتەوە و دووبارە بە جۆرێکی تر نووسیویەتیەوە و دەستکاری کردووە. دەفتەرەکە زیاتر لە(دە) شیعری هەشنووسی تێدایە و لەنێوان ١٩٧٠ تا ١٩٧٤ نووسراون. تەنیا توانیم ئەمە بهێنمەوە سەر یەک. ئەوانی تر دەدەم بە شارەزایەک هاوکاریم بکات و بیانهێنێتەوە سەر یەک. دوای دنیابوون لە پاکنووسکردنیان بەاویان دەکەینەوە.

سەباح هەنجەر
٧/٧/٢٠٢٢

کتێبی Chro Is My Name لە ڕێی ئەمازۆنەوە دەتوانن بە دەستی بهێنن..

Chro Is My Name

لە ڕێی ئەم لینکەی خوارەوە دەتوانن کتێبەکە بەدەستبهێنن:

Chro Is My Name: Memoir of a Kurdish Hero’s Daughter eBook : Zand, Chro: Amazon.ca: Kindle Store

چرۆ ناوی منە

سەرناوی کورتە چیرۆکێک بوو کە لە ساڵی ٢٠٠٨ دا نووسیم، لە نیوکەمەر مەگەزین بەاو بوو. وە لە کەمەڵی کورتە چیرۆک لە بەاو کرایەوە لە کەبی(ژوار) لە ساڵی ٢٠١٠ نووسیم. پاشان لە پەگرامی خوێندن لە زانکۆی تەرەنتۆ دانرا. وە لە سێنیکا کەلەج لە پرەگرامی خوێندن.

من بە ناوێک هاتمە جیهان کە شیرینە بەم، خۆشم دەوێ، چرۆ ناوی شکۆفەیەکە، خونچەی گوڵێکە کە خەریکە دەشکوێ لە بەهاردا. من هەمیشە ناوەکەمم خۆش دەوێ، ئەو مانایەی کە دەیبەخشێ لە ژیانمدا. کاریگەرییەکی گەورەی هەبوو لە ژیانمدا لە کەلتورە جیاوازەکاندا بە گشتی هەی جودا.

ئاپۆینی ١ ئەپریل ١٩٩١ لە چاپتەری یەکەمدا دام ناشتوە، چونکە یادەکە لەبیری ناکەم، ئەوە بە کەمێ کوژی گەلی کورد بە دەستی نێیارانی دژە کورد.

چاپتەری ٨

باس لە باوکم دەکات، کورتەیەکە لە ژیانی لە خەباتێکی درێژ خایانی .
هەر لەم چاپتەرەدا، ژمارەی ١٥ کتێبەکەی تەدایە لەگەڵ وەرگەرانی کەبی ئنجیلی پیرۆز، پەیمانی نوێ کە لەزمانی فەڕەنسیەوە وەریگەراوەتە سەر زمانی کوردی.
نەخشەی کوردستان و شاکاری کێبەکانی جوگرافیای کوردستان، خەڵات وخەباتی لە مامۆستای شەڕەش لە کەماری کوردستان لە مهاباد لەگەڵ پێشەوا قازی نەمر، تا دوا چرکەی ژیانی ، دوا وتەی، تا ئەو کاتەی کە سپاردم بە خاک.

سەر ناوی کتێبەکەم،
یادەوەری کچی باوکە کوردە قارەمانەکە.
باوکم بە جیهان یەک مرۆڤ بوو، بەڵام بە من هەموو جیهان.
من نەم توانی یادەوەری ئەو جیابکەمەوە لە بیرەوەریەکانی خەم.
پەستا ئابردووم بوە بەرجەستەیەکی نزیک بوو بە ئێستا، هەندە جار دەمەوی بگەڕەمەوە بۆی. لاپەڕەکانی هەڵدەمەوە ، لاپەڕەی کچێکی گەنج لە کێبەکەیدا یان لە کتێنی خەم. لە ژێر ئاسمانێکی ساماڵدا دانیشم ووناکی خەرم ڕەنگاکەم بە ڕەشن بکات، تا بگەڕەمەوە بە منداڵیم بە نیشتیمان، بە ئەو شوێنەی کە تەدا لە دایک بووم وە خوازیارم بێتە زێدە من.

لە کۆتایی من دەنووسم، دەمەوە ببمە دەنگ بە ژنی کورد کە دەنگیان زۆر کەم دەبیسترێ. لە ڕەنگای چیرۆکی خەمەوە کەلتۆری گەلەکەم بە جیهانی بکەمەوە.

چرۆ زێند
September 8, 2021

شیعر/ تابلۆی خۆر… ستار ئەحمەد

تۆ ژنۆکی
پەنجەکانت قەڵەم،
ڕەحت دەفتەرو
ئەندێشەت پاکییە.
لەگەڵ خەما دەنوی..
بە ئاوات ڕۆژ دەکەیتەوە.
ڕووناکیت لەجوانی،
بەهرەت لە بەفرو
بەخشندەیت لەچیا وەرگرتووە.
فێین نازانیت..
لەگەڵ نەورەسا هاوخاکی،
مەلە لەدەربەندەکان فیربوویت و
شەپۆل لەئاریشەت ناگا
ناچاری بەرووبار ..خەونت بسپێری.
هەردەم هێمنیت..
بۆ ژانت خواستووە.
لەدەنگا هۆور دەبیتەوە،
دەگەیتە رادەی ڕاسپاردن.
ئایندەی زام،
ڕابردووی ئاکام و
ئەمڕۆی کاڵبوونەوە،
لە تەمەن وەردەگری.
فریشتەیەکی ..
لەتابلۆی خۆر،
نیگای ئەستێرەیا
بۆ نووری جاویدانی..
سەری پێشوەختت ..
بۆ ڕەهایی گۆ و خاك دادەگری.
لەڕەنگا ونبوونت بزەیە..
هەڵاتنت سێبەری بۆباکیی.
لە شکاندنی خۆزگە،

ڕچوونی جەستەیا..
گیانم بەهەناسەم دەبەخشم.
نازانم…
ماچی شیعرێکت بکەم
خۆم لەتەدا دەدۆزمەوە.
دەگریم..
فرمێسکی وشە..
رووی ئاسۆی لاپەڕەم بەرنادا
ڕەنگە ئاگادار بیت..
چەپکێ لەمافم هەَناوە،
تروسکەیەك لەکۆشش،
کەمێك ژاکانی هەژانم داگیرساندووە.
ئەفسووس..ڕۆگای تاریکیت،
بێ هەنسك هەڵکردووە.
شیعرێکم داتاشم..
دەبێتە نیگاری تۆ،
بزەی ژوانێك..
دەروونم رادەچەنی.
لەنەمریدا دەبمە..
نەخشەی ڕەهەندێکی بێمەئوا.
تۆ خامەیەکی ڕەشپێشی..
چۆن خەونی ژاکاوت کەکەمەوە.
بریننی رابردووت،
تژی لەسۆزو نیازکەم.
گەرووت لەزارما کردووە بەپەیوەست.
ناتوانم خۆشەویستیم..
لەبازنەی هزرتدا بنوێنم.

ستار ئەحمەد

مزگەوتکان خراپ نین بەس دەکرێت مرۆڤکان بخراپ بکاری بێنن!... زانا رزاق

من پێچەوانەی هەموو ئەو کەسانەم کە پێیان وایە هەکار مزگەوتە بە بیری تونددڕەوی ئاینی بڵای منەوە ئەوە مرۆڤ ئەتوانی بباشە یان خراپە بکاری بهێنێت.
مرۆڤ ئەتوانێ کەنیسە یان پەرستگای لالش یان شوێنی پیرۆزکانی زەردەشت و کاکەیی یان هەر دین و مەزهەبێک ئەوانە ئەتوانرێت بە ئاڕاستەی باشی ببینن یان خراپ ئەتوانرێت هەر ئەو جێگایانە بکرێتە شوێنی پێگەیاندنی تاک لەزەر بەواری کەمڵگا سودکی باشیش بکەمڵگا بگەیەنێت هەروەک دەزانن دین بە سودی مرۆڤ نەک بە زیان پێگەیاندنی ئەوە مرۆڤ دینی کردەتە ئامڕازێک بە بەرژەوەندییەکانی بەو ئاڕاستەیەی دا دەبات کە دەیەوێ ئەتوانرێت لەزانکە یان قوتابخانە یان هەر شوێنکی تر بیری تونددڕەوی بلاو بکرێتەوە لەو شوانەو شوێنانی تریش ئەوانە یەکتر دەدەزنەوە و بەیەکتری ئاشنا دەبن، ئەو ڕێگایەش تەنیا شوێنک یان دوو شوێن ناگرێتەوە، بەڵکو گشتیە. دواتر ئەمەش لەلایەن ئەو مرۆڤ خراپانەی کە ئامانج و مەبەستیان هەیە، نیازیان باش نیە، پاش پەروەردەی تونددڕەوی بکاردەهێنرێن. ئینجا هەم زانست هەم ئاین بە سودی مرۆڤ هاتووە نەک زیانی. هەردووکیان لەژێردەستی مرۆڤن، مرۆڤ ئەتوانێ بەهەر شەوەیک بیەوێ بکاری بهێنێت، بەس پەویستە ئەمانە لەژێر دەستی مرۆڤی خراپ دەربهێنرێت بەتایبەت دین بدرێتە دەستی مرۆڤانی باش نەک خراپ.

تێبینی 26 7 2018 لە ئەکاونتم بلام کردەتەوە

کەتایی هێنان بە ئەزمی دژە

شکست و پەرلەمانکەی بەندە بە پەرەسەندنی خەباتی جەماوەری شۆڕشگێڕانەوە...

هەڵکشاوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق

لە شانگرییەکی ڕیسوای هەز و حزبە بەرژوا ئیسلامی و قەومییەکانی فەرمانڕەوا لە عێراقدا، پەرلەمانی ئەو هەڵبژاردنە لە (٢٣)ی ئەم مانگەدا دانیشتنێکی نائاسایی ئەنجامدا، و هەڵزاندی خۆی نیشاندا لەسەر ئەو ئەندام پەرلەمانانەی کە جگرەوەی ئەندام پەرلەمانکانی قەوارەی هەوتی سەدر بوون کە پێشتر هەر لەم مانگەدا دەستیان لەکار کێشابوەوە لەپەناو ئامانجی تایبەت بەو هەوتەدا.
ئەم ژمارە سیاسییەی ئەستای هەزکانی دژە شۆش، کە مەتەکەیە بەسەر سنگی جەماوەرەوە، قەیرانکەی بەرەو ئاڵۆزکاوی زیاتر دەبات لەگەڵ هەر تۆندبوونەوەیەک لە کێشمەکێش لەنێوانیاندا لەسەر پێکهێنانی حکومەت و دابەشکردنی پشکی دەسەڵات و سامان، بەپێی بەرژەوەندیەکانیان و بەرژەوەندی جیۆپۆلەتیکی ئەم هێز و ئەو هێزی نێودەوڵەتی و ناوچەیی، بە تایبەتیش هی ئەمریکا و ئێران.
دیمەنەکانی کێشمەکێش لەسەر "حکومەتی زێرینە" و "حکومەتی تەوافوق" و بگرەوبەردەی نێوان ئەو هەزانە لە ماوەی زیاتر لە هەشت مانگ و بەدواشیدا سەرهەڵدانی دەخێکی بەناو "بنبەستی سیاسی"، هەموو ئەمانە پرسەیەک لە کێشمەکێشی پێکهێنانا کە هەر لە سەرەتاوە پێشبینی دەکرا بە ئەنجامە پۆپوچەکانی هەڵبژاردنەکی پێشوەختەی بایکۆتکراو لە لایەن زۆربەی دەنگدەرانەوە، کە خەی لە بنەتدا ئامانجی ئەم هەڵبژاردنە تەواوکردنی پڕۆسەی سەرکوتکردنە خوێناویەکەی (ئۆپتینی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩) بوو بە شێوەیەکی سیاسی نەرم و هێوەدان بوو بە لەباربردنی ئۆپتینەکە.
دەستڵەکارکێشانەوەی (٧٣) سێ پەرلەمانتاری بلۆکی سەدر لە (١٢)ی مانگی حوزەیرانی ئەمساڵ و جێختکردنەوەی موقتەدا سەدر لەسەر کشانەوە لە هەڵبژاردنەکانی داهاتوو و پرسەی سیاسی، بەگەیەکی دیکەیە لەسەر قووڵی ئەو قەیرانەی کە هەزکانی ژێم و خودی بزووتنەوەی سەدر تیایدا دەژی.
مانای سیاسیی کردەیی ئەم هەڵاتنە بۆکەمەیەی هەوتی سەدری لە گۆڕەپانی خەباتی پەرلەمانی بە پێکهێنانی حکومەت، شکستێ بە ئەم هەوتە، وەک هەوتەکی سیاسی حکومی لەبەردەم نەیارەکانیدا لە

هەوتەکانی تری ئیسلامی سیاسی شیعە کە لە "چوارچێوەی هەماهەنگی"دا کەبوونەتەوە، لەمە زیاتر ناتوانرێت وەسفێکی تری بکرێت؛ ئەم شکستە لە بنەڕەتدا شکستهێنانی ئەم هەوتەیە لە گەیشتن بە ستراتیژێکی سەبارەت بە حوکمڕانی وەک لە هەگبەی دامەزراندنی "حکومەتێکی زۆرینە" کە لە مێژە فەڕمبازانە تێپەڕی بە لێداوێ و بانگەشەی بە کردووە، کە گوایە ئەمە جۆرێکی دیکەی حکومەت دەبێت "نە هەژەمۆنیاتی و نە هەژئاوایی"ە و دوورە لە "گۆندەڵی" و "چەتەگەری" و "پاشکۆیەتی" بە ئەم وەک و ئەو وەک، کە تایبەتمەندی حکومەتکانی پێشووتر بووە.

بەڵام چوونەدەرەوەی هەوتەی سەدری لە پەرلەمان و تەنانەت لە پرۆسەی سیاسی ئێستاش، بەجیا لەوەی لەم کارەیدا قازانج دەکات یان زیانی پێدەگات، لەو ڕاستییە ناگەێنێت کە هێشتا هەوتەی سەدری یەکێکە لە پێکهاتە سەرەکییەکانی ئیسلامی سیاسی شیعە لە عێراق و سەبارەکەی باڵی کەشاوە بەسەر تەواوی هەوتەکانی ئیسلامی سیاسی شیعەدا و بەم پێیە هێڵی هەیە لە سەقامگیری و درێژەدانی ئەم هەوتانە وەک مەتەکە بەسەر سنگی جەماوەرەوە.

لە لایەکی ترەوە ئەوەی کە هەوتەی سەدر دەبەستێتەوە بە جەماوەری ناڕازی و ڕاپەڕین و تەوژمی شەقڵاوەی جەماوەریی داهاتووەوە، هێزی کۆنەپەرستانە و سەرکوتگەرانەیەتی دژی جەماوەر و شۆڕش و ڕاپەڕین. هەر ئەم هێزە و ئەو پەیوەندییە دوژمنکارانەیە کە ناوەڕۆکی جموجۆڵی ئەم دواییانە و مانگرتنە سیاسییەکانی هەوتەی سەدر دیاری دەکات لە هەگبەی ئەپۆزسیۆنیدا، ئەویش بە مەبەستی ئیفلیجکردنی وزەی شەقڵاوەی جەماوەر و هێزەها پاراستنی بنکە کۆمەڵایەتییەکەی خۆی، کە لە ئاکامی ڕاپەڕینەکەی ئۆکتۆبەرەوە بە تووندی لەرزۆک بووە.

ئۆگری سیناریۆی جۆراوجۆر لەئارادایە لە ئاکامی ئاڵۆزکاوبوونی زیاتری قەیرانی هێژیمەکە، و هێزەها لە ئاکامی پەرچەکرداری هێزە بەرژوا ئیسلامی و قەومیەکان و دەستوەردانی زلهێز و جەمسەرە ناوچەیی و نێودەوڵەتییەکان لەبەرامبەر بنبەستی سیاسیی ئێستادا، بەڵام بە دڵنیاییەوە بەرژوازی دەسەڵاتدار، هەرچەندە قەیرانی فەرمانڕەوایەتیشی تووندوتیژ بێت بە ئارەزووی خۆی دەستبەرداری دەسەڵاتی دەوڵەت نابێت، بەڵێ پێویستە جەماوەری شەقڵاوە کۆتایی بە فەرمانڕەوایەتییەکەی بهێنێت و خۆی کاروباری وڵات بگرێتە دەست.

بەم پێیە ئەوە جەماوەری شەقڵاوە کە دەتوانێت تەختوتاراجی ئەم هەزانە هەڵتەکێنێت کە یاری دەکەن بە چارەنوسی کەمەگە، هەروەک هەوون و ئاشکرایە کە "بنبەستی سیاسی" ئێستا هەنگدانەوەی تارمایی ئەو تەوژمە شەقڵاوەیەی جەماوەرە بەسەر ئەم هەزانەدا، تەوژمێک

کە توخمەکانی لە گۆشەکردندان لە دووتوێی ئەو قەیرانە کۆمەڵایەتییە قوڵ و بەرفراوانەی کە تادێت بژێوی و ئایندەی بەشێکی هەرچی زیاتری جەماوەر دەهەژێنێت.
دەرکەوتەکانی ئەم قەیرانە کۆمەڵایەتییە ئێستا بە هەموان ڕوون بووەتەوە، ئەوەتا جەماوەر زۆرترین چەرمەسەری ئابووری و کۆمەڵایەتی دەچێژێت بەدەست بێکارییەکی لەڕادەبەدەر، بەدەست هەژاری و نەخۆشی و گرانی و بەرزبوونەوەی نرخی سووتەمەنی و نەبوونی خانووبەرە، بەدەست دامانی سیستەمی تەندروستی گشتی و پەروەردە، و قەیرانی دابینکردنی کارەبا و ئاوی خواردنەوەی پاکەوە. ئەمە جگە لە زیادبوونی ئاستی چەوساندنەوەی ژنان و ژێرپێ خستنی مرۆڤایەتییان، هەروەها ڕۆگری لە ڕۆکخستنی سەندیکایی و گرتنەبەری ڕۆوشوێنی زۆردارانە بەرامبەر بە هەڕەشەوانی کرێکاری و خنکاندنی ئازادی و مافە مەدەنی و سیاسییەکانی هاووڵاتیان بە تایبەتی هی گەنجان، هەموو ئەمانەش هاوکات لەگەڵ بردوامیدان بە سەرکوتی جەماوەری ئاپۆیوو و خۆپیشاندەر، و بردوامیدان بە دەستگیرکردن و ڕفاندن و بە سەروشوێن کردن و تیرۆرکردن و مانەوەی سەدان هەزار کەسی ئاوارە لە کەمپەکان لە دۆخێکی کارەساتبار و پە لە تراژیدیا و پشێلکاری تردا.
بە ڕووبەڕووبوونەوەی ئەم هەلومەرجە، ناڕازایەتی و خۆپشاندان و مانگرتن بردوامە لە سەرتاسەری عێراقدا، بەڵام ئەوەی ڕۆگرە لە گۆشەکردنیان، ڕۆکنەخستنیانە لە کارێکی خەباتکارانەی ڕۆکخراودا لەسەر ئاستی وڵات، لەناو ئەو سەندیکا و کۆمەڵە و ڕۆکخراوە جەماوەرییانەی کە بەرگریکارن لە ئامانج و داواکارییەکانیان. مەرجی ئاپۆینکی سەرکەوتووانە لە داهاتوودا، ئامادەبوونی پشوختی ئەم قەوارە ڕۆکخراوەییانەیە بە ناڕازایەتی کۆمەڵایەتی و بەهێزکردنیان بەجۆرێک کە مەرکی ڕۆکخراوەیی خۆیان ببەخشن بە کردەی سیاسی شۆڕشگێڕانەی ملیۆنان کەس لە جەماوەری عێراق.
هەنادی شۆڕشی کۆمەڵایەتی چینی کرێکار، و دامەزراندنی سیستەمکی سۆسیالیستی لەسەر وێرانکاری سیستەمی سەرمایەداری نیولیبرال لە عێراقدا، چارەسەری ڕیشەیی هەموو کارەساتکانی ئەم دۆخەی ئێستایە، و بنیاتنانی کۆمەڵگەیەکیش کە ئازادی و یەکسانی باڵی کێشاوە بەسەریا و، چینە کۆمەڵایەتییەکانی تێدا نییە.
بارودۆخی بابەتی و ئەو سەروەت و سامانە زۆبەلاحەی لە کۆمەڵگادا هەیە، نەک هەر تەنها بە بەدیهێنانی ئەم شۆڕشە ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسی و کولتووریە پگۆیشتووە، بەکو بەدیهێنانی پشکەوتنی کۆمەڵایەتی و ڕزگارکردنی جەماوەر لە کتوبەندکانی بارودۆخی ئێستا، و هەروەها ڕزگارکردنی عێراق و ناوچەکە لە جەنگ و

کارساتەکانی کە دەیکەنە مەیدانێک بە یەکلاکردنەوەی ململانێ جیۆپۆلەتیکی و ستراتیژییەکانی بەرژوا ئیمپریالیستی جیهانی و جەستەی ناوچەییەکان، پەیوەستە بە هەناندی ئەم شتانەوە.

تەوژمی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری لە عێراقدا پێویستی بەوە یە کە بەشێک بێت لە بەدیهێنانی ئەم ستراتیژە سیاسیستییە و ئامانجی نایەتدی بە بەکخستنی چینی کرێکار و لاوانی سیاسیست و ژنانی کرێکار و چەوساوە لە بزووتنەوەیەکی سیاسی سیاسیستی بتوانادا کە سەرکردایەتی خەباتی ملیۆنان کەس بکات لە خەکی زەحمەتکێش و بەبێش و هەژار کراو و ستەملێکراو، هووو بەرجەستەکردنەوەی ئیرادەی سیاسی سەربەخۆ و بەکخراویان لە شەڕا جەماوەریە شۆڕشگێڕکانیاندا تا دەستەاتی دووەت بگرنە دەستی خەیان.

بەکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێراق، ئامرازێکی خەباتکارانەیە لە دەستی جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێش و هەژارکراوان و ژنان و لاوانی سیاسیست و جەماوەری شۆڕشگێڕ و ئازگاریخواز بە بەدیهێنانی ئەم گۆڕانکارییە سیاسیستییە شۆڕشگێڕانە مەزنەیە. ئەم بەکخراوە بانگەوازی هەموو ئەو تەکۆشەرانە دەکات کە خەبات لەپێناو سۆسیالیزمدا دەکەن تا خەباتی خەیان لەناو ئیزکانی ئەو بەکخراوەدا یەکبخەن.

٢٦ حوزەیرانی ٢٠٢٢